

6

# Taloushallinto

alusöljyvahingon torjunnassa



sökö

SÖKÖ II -manuaali  
Ohjeistusta alusöljyvahingon rantatorjuntaan

# Taloushallinto alusöljyvahingon torjunnassa

Kotka 2011  
Kymenlaakson ammattikorkeakoulun julkaisuja.  
Sarja A. Oppimateriaali. Nro 31



Vipuvoimaa  
EU:lta  
2007-2013



KOUVOLA  
KYMIJOEN KAUPUNKI



---

Viereisen sivun kuva: Melinda Pascale 2010

Koonnut: SÖKÖ II -hanke, Merenkulun ja logistiikan osaamisala,  
Kymenlaakson ammattikorkeakoulu 2011

Kustantaja: Kymenlaakson ammattikorkeakoulu 2011

Taitto ja kuvitus: Katri Eerikäinen

Paino: Tammerprint 2011

ISBN (NID.): 978-952-5963-04-5

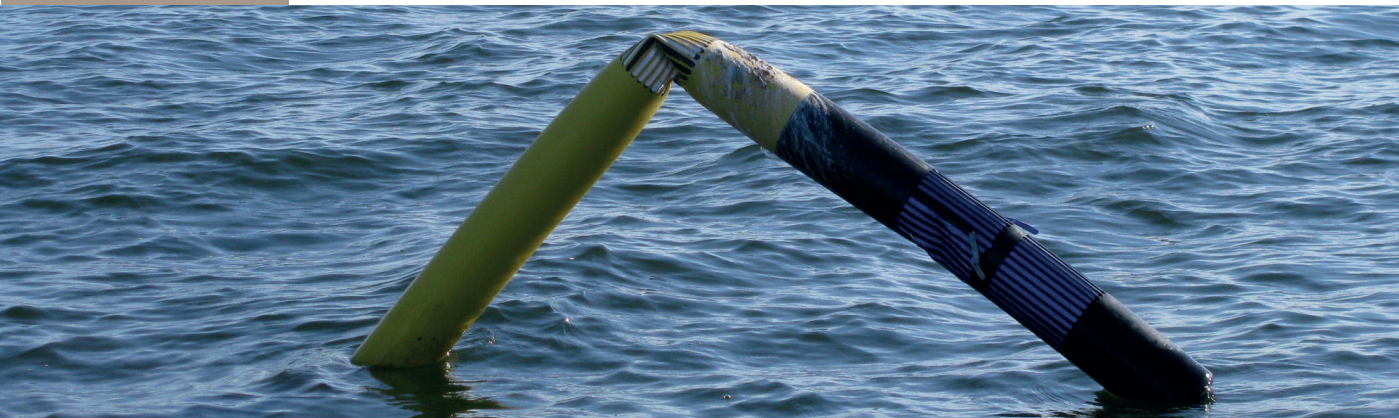
ISBN (PDF.): 978-952-5963-05-2

ISSN: 1239-9086

# 6

## Taloushallinto alusöljyvahingon torjunnassa

Tässä manuaalin osassa kerrotaan 1) korvausorganisaatioista ja korvausperiaatteista, 2) torjuntatoimien kirjaamisesta, 3) kustannusarvion tekemisestä, 4) hankinnoista, 5) taloushallinnon järjestämisestä sekä näiden edellä mainittujen tietojen avulla tehtävästä 6) korvausten hakemisesta. Torjuntatöiden kustannusten syntyminen ja niiden lopullisen korvaamisen välinen aika voi olla useita vuosia. Torjuntatöiden kirjanpidon ja kustannuslaskennan suunnittelu etukäteen suuren alusöljyvahingon varalta säästää korvauskäsittelyyn liittyvää työtä sekä lyhentää korvaushakemusten käsittelyaikaa. Kun käytössä on toimiva kustannuslaskentasuunnitelma, jää öljytorjuntaorganisaation johdolle enemmän aikaa keskittyä varsinaisten torjuntatöiden operatiiviseen johtamiseen. PRONTO-järjestelmää (pelastustoimen resurssi- ja onnettomuus-tilasto) voidaan hyödyntää öljytorjuntatoimien kirjaamiseen ja sitä voisi kehittää myös suuren alusöljyvahingon torjunnan työvälineeksi.



# Sisällys

Tiivistelmä .....	5
1 Korvausorganisaatiot, tukijärjestelmät ja niiden toimintaperiaatteet.....	6
1.1 Korvauslähteet pelastustoimen näkökulmasta .....	7
1.2 Kotimainen öljysuojarahasto ÖSRA.....	7
1.3 P&I-vakuuttajien ja kansainvälisen öljysuojarahaston korvausperiaatteet .....	8
1.4 Katselmuslautakunnan merkitys .....	9
1.5 ITOPF-organisaation merkitys .....	10
1.6 Millaiset vahingot korvataan? .....	11
1.7 Korvaussummien rajat kansainvälisissä rahastoissa ja sopimuksissa .....	13
2 Torjuntatoimien kirjaaminen ja dokumentoiminen .....	15
2.1 Kirjattavat toimenpiteet.....	16
2.2 Tietojen keruu kustannuslähteiden tueksi .....	19
3 Mitä torjunta maksaa – kustannuslaskenta .....	19
3.1 Kalustokustannuksien kirjaaminen suurelle vahingolle .....	20
3.2 Öljyntorjuntaorganisaation tulosbudjetti .....	20
4 Hankinnat .....	22
5 Taloushallinnon järjestäminen .....	23
5.1 Kontrollerin työnkuva .....	24
5.2 Öljyntorjunta-assistentin työnkuva .....	24
5.3 Edellytykset hyvälle tilikirjanpidolle .....	24
5.4 Kirjanpitojärjestelmät .....	26
5.5 Kirjanpidon alueellisia järjestelyjä .....	27
6 Korvausten hakeminen .....	28
6.1 Korvausvaatimusten jättäminen P&I-vakuuttajalle ja IOPC-rahastolle .....	28
6.2 Korvausvaatimusten arviointi ja maksaminen .....	31
6.3 Esimerkkejä korvausmenettelyistä .....	31
Lisätietoa .....	37
Toimintaohjekortti .....	38



## Tiivistelmä

- Torjuntaviranomaisten on alusöljyvahingon havaittuaan tai sellaisesta tiedon saatuaan ryhdyttävä pikaisesti valmiutensa edellyttämiin torjuntatoimiin. Kiireestä huolimatta alusöljyvahingon torjuntaviranomaisten on oltava varmoja torjuntatoimien tarkoituksenmukaisuudesta, sillä viranomaiselle korvataan kustannukset suoritetuista toimenpiteistä, jos kustannukset ovat kohtuullisia häiriöön tai sen uhkaan ja toimenpiteellä saatuun hyötyyn nähden. (Laki ympäristövahinkojen korvaamisesta 19.8.1994/737, 6§).
- Korvausvaatimukset kohdistetaan joko säiliöaluksen omistajan vakuuttajalle tai kansainväliselle öljysuojarahastolle.
- Pienissä öljyvahingoissa laivan omistaja ja vakuutusyhtiö korvaavat pääosan syntyneistä kustannuksista. Suurissa vahingoissa laivan omistajan korvaussumma on usein riittämätön kokonaiskustannuksiin nähden, jolloin erotus jää yhteiskunnan maksettavaksi.
- Suomessa korvausta voi asemasta riippuen hakea joko kotimaisen öljysuojarahaston tai Suomen ympäristökeskuksen kautta. SYKE ja ÖSRA ohjaavat hakemukset eteenpäin kansainväliselle öljysuojarahastolle.
- ÖSRA voi toimia väliaikaisesti torjuntatöiden rahoittajana siinä vaiheessa, kun vakuutusyhtiö ja IOPC -rahasto eivät ole vielä aloittaneet korvauskäsittelyjä.
- Torjuntaviranomaisen on oltava selvillä, mitkä lähtötilanteen tiedot ja toimenpiteet tulee dokumentoida myöhempää korvausmenettelyä varten. Samalla torjuntatöistä vastaavan on tunnettava käytössään olevat resurssit sekä mahdolliset lisärahoituslähteet ja niiden vaatimukset rahoituksen järjestämiselle.
- Korvauksia tulee hakea mahdollisimman pian, mutta viimeistään kolmen vuoden sisällä onnettomuudesta. Mahdolliset oikeustoimet korvausten saamiseksi tulee aloittaa kuuden vuoden sisällä onnettomuuden päivämäärästä lukien.
- Kansainvälinen korvausjärjestelmä perustuu kahteen kansainväliseen yleissopimukseen: 1992 CLC -yleissopimus ja Rahastoyleissopimus. Viimeksi mainitun yleissopimuksen perusteella on perustettu kansainvälinen öljyvahinkojen korvausrahasto eli IOPC-rahasto (The International Oil Pollution Compensation Funds).
- 1992 CLC:n korvausraja on 89,77 milj. SDR (Kansainvälisen Valuuttarahaston luoma maksu- ja varantoväline. Yksi SDR on noin 1,138 euroa [1/2011]), jonka ylityessä käyttöön tulee 1992 -rahasto, jonka raja on 203 milj. SDR. Tämän ylityessä käyttöön tulee 2003 Supplementary -rahasto, jonka raja on 750 milj. SDR (noin 850 milj. €).
- Öljyvahinkoa selvittämään voidaan nimittää katselmuslautakunta, jos torjuntakustannusten tai vahinkojen arvioidaan ylittävän 20 000 € tai jos vahingon selvittäminen sitä muutoin vaatii.

- Hyvä kirjanpito on avain korvausten saamiseen.
- Kaikki kuitit ostoista ja tilauksista, tilausvahvistuksista, lähetyslistoista ja muihin toimituksiin liittyvistä asiakirjoista tulee liittää korvaushakemuksiin.
- Lisäselvityksiä korvaushakemukseen voivat olla mm. PRONTO-onnettomuusseloste, torjuntatyötä johtavan henkilön toimintapäiväkirja sekä öljyvahinkoilmoitus.
- Öljyntorjuntatilanteessa öljyntorjuntaorganisaatiolle voi tulla tarve nimittää torjuntakontrolleri tai torjuntakoordinaattori, joka hoitaa korvaushakemusten laadintaa.
- Kun käytännön torjuntatöitä harjoitellaan, tulisi harjoitukset ulottaa myös torjuntatyön korvaushakemusten laadintaan sekä torjuntatyön kirjanpitoon.
- Haasteena kirjanpidossa on osoittaa kansainvälisten rahoitusorganisaatioiden edellyttämällä tavalla välillisten kustannusten kuuluminen alusöljyvahingon torjuntakustannuksiksi.
- Tiedostettujen resurssien osalta turvautaan usein ennakoon kilpailutettuihin puitesopimuksiin, mutta ongelmia voivat aiheuttaa torjuntasuunnitelmassa ennakoimattomien resurssien hankintaan liittyvät menettelyt. Torjuntasuunnitelmassa resurssit tulisikin määrittellä aiempaa tarkemmin.

---

Manuaalin osa 6 perustuu IOPC-rahaston korvaustenhakumanuaalin ohjeistukseen, Kymenlaakson ammattikorkeakoulun opiskelijoiden T. Martikaisen SÖKÖ II -hankkeelle tekemään selvitystyöhön ja N. Tossavaisen opinnäytetyöhön (KyAMK 2010), SYKE:n öljyntorjuntakalusto-ohjeeseen (Hietala, M. 2010) sekä Ehdotukseen suurten alusöljyvahinkojen torjunnan järjestämisestä, johtamisesta ja viestinnästä 22.6.2010 (TOJO-työryhmä).

## 1 Korvausorganisaatiot, tukijärjestelmät ja niiden toimintaperiaatteet

Alusöljyvahingon torjumisesta vastaavalla torjuntaviranomaisella on oikeus saada vahingon torjunnasta aiheutuneista kustannuksista korvaus vahingosta vastuulliselta tai hänen vakuutusenantajaltaan sen mukaisesti kuin ympäristövahinkojen korvaamisesta annetussa laissa (737/1994) ja merilaissa (674/1994) määrätään.

Viranomaiselle korvataan kustannukset, jotka ovat seurausta vahingon vaikutusten torjumiseksi tai pilaantuneen ympäristön ennalleen

palauttamiseksi suoritetuista toimenpiteistä, jos niiden kustannukset ovat kohtuullisia häiriöön tai sen uhkaan ja toimenpiteellä saatuun hyötyyn nähden. (Laki ympäristövahinkojen korvaamisesta 19.8.1994/737, 6§).

Öljyvahingon torjunnasta vastaava alueen pelastustoimi, Suomen ympäristökeskus tai kunta maksaa torjuntatoimista aiheutuvat kustannukset kuitenkin siihen saakka, kunnes korvaus on saatu.

Korvausta haetaan vahingon aiheuttajalta. Käytännössä aiheuttajan vakuutusyhtiö korvaa torjuntatyöstä koituneet kustannukset toisille vastaan. Laivanomistajan vastuurajan ylittävissä summissa sekä tilanteissa, joissa vahingon aiheuttajaa ei saada selville, tukeudutaan öljyvahinkojen korvaamista varten kehitettyyn kansalliseen sekä kansainväliseen korvausjärjestelmään.

### 1.1 Korvauslähteet pelastustoimen näkökulmasta

Suuren alusöljyvahingon jälkeen rahoitusta tarvitaan öljyvahingon torjuntaan ja onnettomuudesta vahinkoa kärsineiden kustannusten kattamiseen. Rahoitusta tarvitaan nopeammin kuin kansainvälinen korvausjärjestelmä ehtii käynnistyä, minkä vuoksi alkuvaiheessa joudutaan turvautumaan ainakin tilapäisesti myös kansalliseen rahoitukseen.

Tavoitteena on, että suuren alusöljyvahingon jälkeen pelastustoimen alueille saataisiin kana-voitua rahoitusta kansallisen öljysuojarahaston (ÖSRA) kautta vajaan kahden viikon kuluttua onnettomuudesta. Tällöin pelastustoimialueiden tarve omaan lisärahoituksen järjestämiseen jäisi mahdollisimman pieneksi.

SYKE vastaa avomeritorjunnasta ja ottaa suuren alusöljyvahingon torjunnasta johtovastuun muutoinkin itselleen. Torjuntatyöt käynnistyvät mahdollisimman pian onnettomuuden jälkeen. Samanaikaisesti torjuntatöiden käynnistymisen kanssa käynnistyy kaikkien torjuntaviranomaisten osalta myös kustannusten kertyminen. Jotta kustannukset pystyttäisiin jälkikäteen korvaamaan, on rinnakkain kustannusten kertymisen kanssa käynnistettävä

myös asianmukainen kustannusseuranta ja valmistautuminen kustannusten selvittämiseen. SYKE vastaa omista kustannuksistaan, muiden valtion viranomaisten torjuntakustannuksista, yhteishankinnoista ja ulkomailta tilattavan avun rahoittamisesta.

Pelastustoimen alueille on kanavoitava suuren alusöljyvahingon torjuntatöiden käynnistämisen jälkeen nopeasti lisärahoitusta. Pelastustoimen alueille aiheutuvat torjuntakustannukset katetaan torjunnan alkuvaiheessa ennakkokorvauksina öljysuojarahastosta. Torjunnan jatkuessa rahoitus voitaisiin periaatteessa kanavoida pelastustoimen alueille joko SYKEN käytössä olevan arviomäärärahan kautta tai ennakkokorvauksina ÖSRAsta. Ympäristöministeriö, ÖSRA ja SYKE sopivat tarkemmin pelastustoimen alueiden rahoitusjärjestelyistä. Pelastustoimen alueiden torjuntakustannusten maksaminen ja edelleen laskuttaminen vahingon aiheuttajalta tai kansainvälisestä korvausjärjestelmästä edellyttävät asianmukaisia lisäresursseja sille toimijalle, jonka vastuulle tämä tehtävä annetaan. Olennaista on myös, että pelastustoimen alueet toimittavat haettavista korvauksista asianmukaiset kustannuserittelyt ja -selvitykset maksavalle taholle.

Vahingonkärsijöiden rahoitustarpeet vaihtelevat. Vahingonkärsijät voivat olla esimerkiksi yksityisiä kansalaisia, elinkeinonharjoittajia, yrityksiä, muita tahoja tai julkisyhteisöjä. Kunnille aiheutuu kustannuksia etenkin jälkitorjunnasta ja öljyvahinkojätehuollosta.

### 1.2 Kotimainen öljysuojarahasto ÖSRA

Öljysuojarahasto huolehtii normaalioloissa öljyvahinkojen torjuntakustannusten korvaa-



misesta silloin, kun vahingon aiheuttaja on tuntematon tai ei kykene korvaamaan aiheutuneita kustannuksia. Varat ÖSRAn kerätään perimällä maahan tuodusta ja Suomen kautta kuljetettavasta öljystä öljysuojamaksua. Öljyvahinkojen ja niiden torjuntakustannusten korvaajana öljysuojarahasto on toissijainen. Rahastosta maksetut korvaukset peritään takaisin vahingon aiheuttajalta tai hänen vakuutusyhtiöltään.

ÖSRasta maksettavista korvauksista päättää rahaston hallitus. Käytännössä korvausten maksaminen on mahdollista käynnistää vajaan kahden viikon kuluttua onnettomuuden tapahtumisesta. Rahaston varojen käyttäminen onnettomuudesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen viivästyttää toisaalta normaaliin investointi- ja ylläpitokustannusten maksamista ÖSRasta. Öljysuojarahastosta voidaan myöntää myös ennakkokorvausta torjunta- ja ennallistamiskustannuksista, mikäli korvausten saaminen korvausvelvolliselta ei olisi kohtuullisessa ajassa mahdollista (Laki öljysuojarahastosta 30.12.2004/1406, 11§).

Mahdollisen onnettomuuden tapahtuma-ajankohdasta riippuu, paljonko ÖSRalla on varoja käytettävissään ennakkokorvausten maksamiseen. Rahaston pääsihteerin keväällä 2010 antaman arvion mukaan rahastossa on kuitenkin varoja ajankohdasta riippumatta aina vähintään 2 milj. €. Jos ÖSRAn varat eivät riitä sellaisten rahastosta maksettavien korvausten suorittamiseen, joihin korvauksen saajalla on oikeus, voidaan öljysuojarahastolain 25. §:n mukaan tarvittavat varat siirtää valtion talousarviosta ÖSRalle. Siirto talousarviosta rahastoon edellyttää talousarvio- tai lisäta-

lousarviomenettelyä. Alkuvaiheen jälkeen pelastustoimen alueiden torjuntakustannukset korvataan joko SYKE:n käytössä olevasta, ympäristövahinkojen torjuntaan varatusta arviomäärärahasta tai ÖSRasta. Kuten SYKE, myös ÖSRA tarvitsee suurvahinkotilanteessa lisäresursseja korvausten käsittelyyn ja edelleen laskuttamiseen.

Ne tahot, jotka ovat Suomessa kärsineet vahinkoa tai joille on kertynyt korvattavia kustannuksia, voivat asemastaan riippuen hakea korvausta joko ÖSRasta tai SYKEstä. SYKE ja ÖSRA koostavat niille tehdyistä ja maksetuista korvaushakemuksista korvaustoimiston kautta laivanomistajan vastuuvakuuttajalle ja kansainväliselle korvausrahasto IOPC Fundille osoitettuja hakemuksia. Esimerkiksi vahinkojätteen jätehuollon järjestämisestä aiheutuu kunnille runsaasti kustannuksia, joiden kattamiseen kunnat voivat hakea korvauksia ÖSRAlta, joka korvausten maksamisen myötä on oikeutettu perimään vastaavat kustannukset vahingon aiheuttajalta tai kansainvälisestä korvausjärjestelmästä. Kustannusten korvauskelpoisuuden varmistamiseksi on tärkeää, että myös jätehuollon osalta noudatetaan kustannuslaskenta- ja kustannusten selvittämisohteja.

### 1.3 P&I-vakuuttajien ja kansainvälisen öljysuojarahaston korvauseriaatteet

Protection and Indemnity eli P&I-nimeä käytetään laivanvarustajien ja -rahtajien vastuuvakuutuksesta (esimerkkeinä norjalaiset *Gard* ja *Skuld*). P&I-vakuutus korvaa laivanomistajan puolesta kolmansille osapuolille aluksen omistamisesta ja operoinnista aiheutuneita kustannuksia. Korvattaviin vahinkoihin kuuluvat käytännössä kaikki ne vahingot, jotka laiva ja

sen toiminta aiheuttavat ulkopuolisille, muun muassa haverista aiheutuneet kustannukset sekä aluksesta johtuvasta ikaantumisesta aiheutuneet kulut.

Laivan omistajan taloudellisen vastuun alusvahinkotilanteessa määrittelee vuoden 1992 kansainvälinen CLC-yleissopimus (Civil Liability Convention). Laivanvarustajan vastuu öljyvahinkotilanteessa riippuu säiliöaluksen bruttovetoisuudesta. Suurten vahinkojen yhteydessä laivan omistajan lopullinen korvausvastuu on vastuurajoitusten takia suhteellisen pieni verrattuna aiheutuneisiin vahinkoihin.

IOPC-rahaston toimintaa rahoitetaan keräämällä maksuja jäsenvaltioista. Kussakin jäsenvaltiossa raakaöljyä tai raskasta polttoöljyä vastaanottavat yritykset ja yhteisöt ovat velvoitettuja osallistumaan rahoitukseen, kun taas valtiolla ja öljyä vievillä yrityksillä ei tätä velvoitetta ole. Ne maat, joissa ei ole yhtään yritystä tai yhteisöä, joka vastaanottaisi rajan ylittävää määrää edellä mainittuja öljylaatuja, saavat maksutta rahaston tarjoaman suojan.

Kansainvälinen öljysuojarahasto eli IOPC Funds koostuu kolmesta eri rahastosta: 1971 Fund, 1992 Fund ja Supplementary Fund. Rahastot eroavat toisistaan korvauskattojensa ja jäsenvaltioidensa suhteen. Suomi on jäsenenä Supplementary Fund -rahastossa, joka perustettiin vuonna 2005. Muut Suomenlahden rannikkovaltiot, Viro ja Venäjä, ovat 1992-rahaston jäseniä. Supplementary-rahaston korvausvaatimukset ovat identtisiä 1992-rahaston perusteiden kanssa. Supplementary-rahaston jäsenyydessä on kuitenkin se etu, että jopa vakavimmissa ympäristövahingoissa korvausten hakijat saavat

yleensä alusta lähtien täysimittaiset korvaukset hyväksytyistä korvausvaatimuksista.

IOPC-rahastolta voidaan hakea korvausta öljyvahingon aiheuttamiin kustannuksiin silloin, kun vuoto on peräisin säiliöaluksesta. Muun tyyppisistä aluksista aiheutuneet vahingot ovat korvausten ulkopuolella. Kuka tahansa öljyvahingosta kärsimään joutunut voi hakea korvausta tältä rahastolta.

#### 1.4 Katselmuslautakunnan merkitys

Öljyvahinkoa selvittämään saatetaan asettaa katselmuslautakunta. Sen asettaa joko alueellinen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) tai öljysuojarahaston hallitus. Lautakuntaan kuuluu puheenjohtaja, joka on ELY-keskuksen määräämä, ja vähintään kaksi henkilöä, joista toisella on luonnontieteellinen tai taloudellinen asiantuntemus ja toinen on perehtynyt vahinkojen arviointiin. Katselmuslautakunnasta on määräykset öljysuojarahastolaissa (Laki öljysuojarahastosta 30.12.2004/1406) ja valtioneuvoston asetuksessa öljysuojarahastosta.

Katselmuslautakunnan tehtävänä on selvittää vahinko ja sen aiheuttaja sekä arvioida vahingon johdosta suoritettavat korvaukset. Katselmuksessa vahingonkärsijöille tulee antaa mahdollisuus tulla kuulluksi. Heidät kutsutaan kuulemistilaisuuteen, jossa katselmuslautakunta kirjaa asianosaisten vaatimukset. Katselmuslautakunnan toiminta ei lopu, ennen kuin vahinko on torjuttu, sillä vasta sen jälkeen tiedetään lopulliset vahingot.

Katselmuksen jälkeen lautakunta antaa lausuntonsa öljysuojarahastolle, jonka hallitus

tekee lopullisen päätöksen. Öljysuojarahaston hallitus voi hylätä tai hyväksyä katselmuslautakunnan lausunnon tai pyytää lisäselvitystä tilanteesta riippuen.

Katselmuslautakuntaa voidaan käyttää, jos torjuntakustannusten tai vahinkojen arvioidaan ylittävän 20 000 € tai jos vahingon selvittäminen sitä muutoin vaatii. Lautakunnan tulisi olla mukana mahdollisimman aikaisessa vaiheessa onnettomuutta, jotta se voisi dokumentoida asiat siten, että ne ovat päteviä myös mahdollisessa oikeudenkäynnissä.

ELY-keskuksella tulisi olla nimettynä katselmusinsinööri, joka on joko luonnontieteen tai talouden asiantuntija. Vahinkojen arviointiin käytetään ”uskottuja miehiä”. Katselmusinsinööri toimii katselmuslautakunnan puheenjohtajana, järjestää kuulemistilaisuudet, tekee niiden perusteella lausunnon kuunneltuaan asiantuntijoita ja toimittaa lausunnon öljysuojarahastolle. Katselmusinsinöörin ei välttämättä tarvitse olla sen alueellisen ELY-keskuksen alueelta, jossa vahinko tapahtuu, mutta ELY-keskuksella tulee olla määräysvalta valittuun henkilöön.

Katselmuksen tekeminen on pitkä prosessi, joka voi kestää kuukausia tai vuosia, koska kokousten pitämiseen, aineiston keräämiseen ja selvitysten tekemiseen ennen lausunnon kirjoittamista menee aikaa. Katselmuslautakunnan toiminta rahoitetaan öljysuojarahastosta.

Vahinkojen ja korvausten hoitamisen jälkeen selvitystyöt ja seuranta jatkuvat vielä vuosia, mutta ne eivät ole enää katselmuslautakunnan vaan ELY-keskusten vastuulla. Katselmuslauta-

kunnan tehtävänä on vain vahingon aiheuttajan vaikutusten ja vahinkojen selvittäminen. Torjuntakustannukset selvittävät ja niistä korvauksia hakevat suoraan ne tahot, jotka ovat niitä aiheuttaneet, esimerkiksi pelastuslaitokset.

Katselmuslautakuntaa on hyödynnetty harvoin, sillä sen asettamisesta saatava hyöty suhteessa sen aiheuttamiin kustannuksiin ei usein ole tarpeeksi suuri. Katselmuslautakunta olisi tarkoituksenmukaisin suurissa ja vaikeasti selvitettävissä öljyvahingoissa. Niissä vahingoissa, joissa tilanne on selkeä, eli kustannukset ovat helposti selvitettävissä ja vahingon kärsijöitä ei ole, katselmuslautakunnan asettaminen ei ole tarpeellista.

### 1.5 ITOPF-organisaation merkitys

ITOPF (International Tanker Owners Pollution Federation Ltd) on alusperäisten öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntaan erikoistunut voittoa tavoittelematon järjestö. Siinä työskentelevät ympäristöalan, tekniikan, fysiikan ja kemian asiantuntijat ovat 40 vuoden ajan avustaneet puhdistus- ja torjuntatoimissa noin 600 alusöljyvahingossa yli 98 maassa.

Rahoituksensa ITOPF-järjestö saa jäsenmaksuina P&I-klubien kautta laivanvarustajilta, jotka vastikkeeksi saavat käyttöönsä ITOPF:n tietotaidon ja teknisen tuen. Järjestön asiantuntijat jakavat neuvoja öljyvahingoista kärsimään joutuneille sekä toimivat tarkkailijoina mm. kansainvälisessä öljysuojarahastossa IOPC Fundissa ja kansainvälisessä merenkulkujärjestössä IMO:ssa.

ITOPF avustaa erityisesti puhdistustekniikoissa, ympäristöllisten ja taloudellisten vai-

kutusten arvioinnissa sekä korvausprosessissa hakemusten asianmukaisuuden ja teknisten yksityiskohtien varmistamisessa. (Lopullisen päätöksen korvausvaatimusten ratkaisemisessa tekee kuitenkin P&I-klubi ja/tai IOPC Fund.) ITOPF:a voi hyödyntää myös öljyn tai kemikaalin todennäköisimmän käyttäytymisen arvioinnissa ja leviämisenusteiden laadinnassa. ITOPF:n teknisen henkilökunnan jäsenen rooli vahinkopaikalla vaihtelee olosuhteiden mukaan, mutta on kuitenkin aina neuvoa antava.

### 1.6 Millaiset vahingot korvataan?

Korvaukset koskevat hitaasti hajoavia öljyjä eli säiliöaluksen lastina olevaa öljyä ja bunkkeriöljyä (aluksen omaa polttoainetta). Vahingot, jotka ovat aiheutuneet nopeasti hajoavien öljyjen, kuten bensiinin, kevyen dieselöljyn ja kerosiinin, vuodosta eivät ole korvattavissa sopimusten alaisuudessa. Kyseiset öljyt yleensä haihtuvat nopeasti eikä rantoja tarvitse puhdistaa. Muiden alusten kuin säiliöalusten bunkkerivuodoissa sovelletaan Bunkkeri-yleissopimusta (SopS 3/2009), joka koskee aluksen polttoaineesta aiheutuvien vahinkojen korvaamista.

Alusöljyvahinkoihin liittyen korvataan perustellut puhdistustoimet ja ehkäisevät toimenpiteet; omaisuuden puhdistamisesta, korjaamisesta tai uusimisesta koituvat kustannukset; öljyn likaaman omaisuuden omistajien kärsimät välilliset menetykset, puhtaasti taloudelliset menetykset, ympäristövauriot sekä perusteltu asiantuntijoiden käyttö korvausvaatimuksen esittämisessä.

Korvausvaatimus kelpaa korvauksen saamiseen ainoastaan siinä tapauksessa, että menetyksen tai vaurion määrä on todella osoitettavissa ja

havainnollistettavissa. Vain rahassa mitattavat menetykset korvataan, nekin korvauksen hakijan esittämien dokumenttien pohjalta.

Torjunta-, puhdistus- ja ennallistamistöistä korvataan ne, jotka ovat järkeviä, kohtuullisia ja perusteltuja. Korvausten piiriin kuuluvat vahingosta aiheutuneet ylimääräiset kustannukset. Torjuntatoimien ja käytetyn kaluston tulee olla sellaisia, että niillä on todennäköistä saavuttaa tavoiteltu tulos. Yksittäisen torjuntatoimen tai kalustovalinnan epäonnistuminen ei sinällään voi olla syy korvausten epäämiseen, mutta torjuntatöitä ei korvata, jos toimenpiteet alun alkaenkin ovat näyttäneet tarkoituksettomilta. Tällä ehdolla estetään esimerkiksi pelkästään pr-syistä tehtävät torjuntatyöt. Jokaisella korvausvaatimuksella on kuitenkin omat erityispiirteensä ja siksi jokainen korvausvaatimus on arvioitava erikseen.

Korvauksia maksetaan torjuntakustannuksista, jotka ovat seurausta

- tiedustelusta
- vahingon laajuutta minimoivista toimista
- torjuntatoimista merellä ja maalla
- herkkien alueiden ja erityiskohteiden suojelusta (herkät rannikon elinpaikat, vedenottoaikat, kalanviljelylaitokset sekä virkistysrannat ja -satamat)
- öljyn keräämisestä ja rannan puhdistamisesta
- öljylle altistuneiden eläinten kiinni ottamisesta, hoidosta, kuntoutuksesta ja siihen tarvittavista resursseista
- kerätyn öljyn varastoinnista ja käsittelystä
- henkilökustannuksista
- kaluston ja tarvikkeiden vuokrasta ja ostohinnoista

- keräyskaluston huolto- ja puhdistuskustannuksista.

Vahingon laajuutta minimoivista toimista aiheutuneet kustannukset ovat korvauskelvollisia. Näitä ovat esimerkiksi keräys- ja torjuntakaluston liikekannallepanon kustannukset. Ennaltaehkäisevät toimet ovat korvauskelvollisia, vaikkei likaantumista lopulta tapahtuisikaan, jos on todistettavissa, että vahingon vaa-ra oli todellinen ja toimenpiteet olivat oikein mitoitettuja lähestyvään uhkaan nähden.

Torjuntatöistä johtuvat haitat ja vauriot, kuten teiden, laitureiden, aallonmurtajien tai pengerrysten rikkoutuminen ja niiden korjauskulut ovat korvauskelvollisia. Korvausvaatimuksia työstä, joka katsotaan enneminkin parannukseksi kuin vauriokorjaukseksi, ei hyväksytä.

Kohtuulliset jätteenkäsittelykustannukset on tarpeen selvittää tapauskohtaisesti eri käsittelymenetelmien kilpailuttamisella. Kustannusten kohtuullisuusharkintaan kuuluu myös esimerkiksi luonnonarvojen huomioon ottaminen.

Se, että viranomainen on päättänyt toteuttaa tietyn toimenpiteen, ei automaattisesti tarkoita, että toimenpide olisi korvauskelvollinen. Toimenpiteiden tarkoituksenmukaisuus arvioidaan niiden tietojen pohjalta, jotka olivat käytävissä päätöksentekohetkellä. Vastuuviranomaisen tulee arvioida jatkuvasti uudelleen päätöksiään asiantuntijoiden avulla sekä päivittää suunnitelmiaan teknisen kehityksen mukana.

Torjuntaviranomaisten kannattaa hyödyntää mahdollisuus käyttää asiantuntija-apua, kuten ITOPE:n asiantuntijoita johdon tukena torjun-

tatoimien suunnittelussa. Näin vältytään sel-laisilta torjuntatoimenpiteiltä, joita ei katsota järkeviksi tai perustelluiksi.

Hyvä kirjanpito on avain korvausten saami-seen. Korvausvaatimuksesta tulee selkeästi käydä ilmi, mitä tehtiin ja miksi, missä ja mil-loin toimenpide tehtiin, kuka teki, mitä resurs-seja käytettiin ja kuinka paljon. Laskujen, kuit-tien, työlistojen ja palkkakirjanpidon lisäksi tehtyjä toimenpiteitä kuvaileva lyhyt raportti helpottaa korvausvaatimusten arviointia.

Alusöljyvahingon osalta vakuutusjärjestel-millä on kustannuskatto. Mikäli kaikkien hyväksyttävien korvausvaatimusten summa ylittää asetetut rahastokohtaiset korvauskatot, jokaisen korvauksen saajan korvausta vähen-netään samassa suhteessa. Siten suurten alus-öljyvahinkojen osalta laivanomistajan ja kor-vausrahastojen vastuiden rajoitusten vuoksi maksajaksi voivat joutua vahingonkärsijät ja rantavaltioiden kunnat.

Öljyvahinkojätteiden jätehuollon operatiivisen ja taloudellisen vastuun jakaminen voi tuottaa tiettyjä ongelmia. Kunnan ottaessa öljyva-hinkojätteen haltuunsa sen on vahinkojätteen käsittelystä päättäessään otettava huomioon laivanomistajan näkemys valittavista vahin-kojätteiden käsittelymenetelmistä ja muodos-tuvista kustannuksista, jottei myöhemmin kohtuuttomaksi luokiteltavien kustannusten maksu jäisi kunnan, valtion tai jopa yksityisen tahon kontrolle.

### 1.7 Korvaussummien rajat kansainväli-sissä rahastoissa ja sopimuksissa

IOPC:n Supplementary-rahastolta haettavissa

olevien korvausten määrä on ilmaistu SDR-rahayksikkönä (Special Drawing Rights). Se on Kansainvälisen valuuttarahaston (International Monetary Fund) luoma yksikkö, jonka arvo määräytyy maailman keskeisten valuuttojen muodostaman valuuttakorin perusteella. Sopimuksen korvausrajojen arvot tietyn maan valuuttana siis vaihtelevat riippuen kyseessä olevan ajankohdan valuuttakurssista.

Alusöljyvahingossa IOPC-rahaston toimeenpaneva komitea (Executive committee) pitää yleensä istunnon, jossa päätetään, miten rahasto menettelee kyseessä olevassa onnettomuustilanteessa. Tämä tapahtuu useimmiten kuukausia varsinaisen onnettomuuden jälkeen, jotta rahasto ehtii saada laajan ja selkeän kuvan onnettomuudesta. SDR-rahayksikkö muunnetaan onnettomuusvaltion valuutaksi tämän toimeenpanevan komitean istuntopäivän kurssin mukaan. Tammikuussa 2011 yksi SDR oli noin 1,138 €.

### **Likaajan vastuurajat**

Laivanvarustajan vastuusumma määräytyy CLC-yleisopimuksen mukaan säiliöaluksen bruttovetoisuuden perusteella. Bruttovetoisuusdeltaan alle 5000 t:n aluksilla vastuuraja on 4,5 milj. SDR, mikä vastaa noin 5,1 milj. €. Vastuu 5000 t:n ylittävältä osalta on 631 SDR per t (noin 718 €) aina 140 000 t:iin asti. Yli 140 000 t:n aluksilla vastuu on 89,8 milj. SDR (noin 102,2 milj. €). Laivanvarustajan vastuuosuuden maksaa käytännössä P&I-vakuutusyhtiö.

Vakuutus korvaa siis maksimissaan 89,8 milj. SDR, jonka ylittyessä käyttöön tulee IOPC Fundin vuoden 1992 rahasto, jonka raja on 203 milj. SDR. Tämän ylittyessä käyttöön tulee Supple-

mentary-rahasto, jonka raja on 750 milj. SDR.

SDR-rahayksikössä rahastojen mukaiset likaa-

- ajan vastuusummat ovat enintään seuraavat:
- 1992 CLC -rahasto: 89,8 milj. SDR (n. 102,2 milj. €)
  - IOPC 1992 Fund -rahasto: 203 milj. SDR miinus 89,8 milj. SDR = 113,2 milj. SDR (n. 128,9 milj. €)
  - IOPC Supplementary Fund -rahasto: 750 milj. SDR miinus 203 milj. SDR = 547 milj. SDR (n. 622,7 milj. €)

SDR-rahayksikössä mitattuna korvausten rajat eivät ole muuttuneet aikaisempien vuosien rajoista, mutta euro on vahvistunut SDR-kurssiin nähden. On otettava huomioon, että rahastojen korvauskatot ovat aina vahinkokohtaisia. Jos öljyvahinko aiheuttaa vahinkoa usean valtion alueella, korvauksia jaetaan valtioille korvauskattoon asti sen mukaan, minkä rahaston jäseniä ne ovat. Esimerkiksi öljyvuodon levittyä Suomen rannikon lisäksi Venäjän ja Viron alueille ovat valtiot kuluttamassa tarjolla olevaa korvausmäärää oman rahastonsa 1992 Fundin korvauskattoon eli 203 milj. SDR:ään asti.

Koska kaikki vahingosta kärsimään joutuneet voivat hakea korvausta IOPC-rahastolta, kuluttavat kaikki lopulta tätä 750 milj. SDR:n kokonaismäärää; niin pelastustoimi, kunnat, valtio, kotimainen öljysuojarahasto kuin siviilitkin. Korvauskaton ylittävä osa jää yhteiskunnan maksettavaksi.

### **Vapaaehtoisten sopimusten STOPIA ja TOPIA vaikutus vastuurajoihin**

Pienistä säiliöaluksista voi vahingon sattuessa koitua laivanvarustajan vastuuseen nähden



**Kuva 6.1 Korvausten katot kansainvälisissä korvausrahoistoissa tammikuun 2011 valuuttakurssin mukaan.**

hyvin suuria tuhoja. Näin IOPC-rahastolle ja sen toimintaa rahoittaville öljytuotteiden vastaanottajille voi jäädä korvattavaksi valtaosa vahingon kustannuksista. Tämän vuoksi laivanvarustajat ja kansainvälinen P&I-klubien ryhmä ovat solmineet sopimuksen (STOPIA, Small Tanker Oil Pollution Indemnification

Agreement), jolla korotetaan pienten säiliöalusten omistajien vastuusummaa. STOPIA-sopimuksen nojalla 29 548 bruttovetoisten ja sitä pienempien alusten vastuu nostetaan 20 milj. SDR:ään. STOPIA nostaa säiliöalusten omistajien vastuurajaa vuoden 1992 rahaston jäsenvaltioissa.



Toinen sopimus, TOPIA (Tanker Oil Pollution Indemnification Agreement) lisää säiliöalusten omistajien taloudellista vastuuta niissä jäsenvaltioissa, jotka ovat mukana Supplementary-rahastossa. TOPIA mahdollistaa sen, että laivanomistajat maksavat korvausten koko-

naiskustannuksista 50 % Supplementary-rahaston maksamiin korvauksiin nähden. Sopimukset soveltuvat säiliöaluksiin, jotka on vakuutettu kansainvälisen P&I-klubien ryhmän jäsenjärjestön kautta.

## 2 Torjuntatoimien kirjaaminen ja dokumentoiminen

Loppurahoittajien vaatimukset taloushallinnon raportoinnin sisällöstä tulee aina toiminnan alussa selvittää. Torjuntatoimien dokumentointi on korvausten saamisen kannalta ensiarvoisen tärkeää. Myös öljyntorjuntaorganisaation viestintää olisi hyvä dokumentoida, jotta asioiminen vahingonaiheuttajan vastuuvakuutusyhtiön kanssa olisi mahdollisimman kitkatonta.

Vakuutusyhtiöt vaativat korvausvaatimusten yhteydessä tarkkaa dokumentaatiota torjuntatoimista. Korvaushakemuksesta tulee selvästi ilmetä, mitä on tehty, missä, kuka on tehnyt ja miksi. On selvitettävä, mitä resursseja (raha, kalusto jne.) toimenpiteet ovat kuluttaneet ja kuinka paljon. Erilaiset tositteet ja kuitit muun muassa ostopalveluista ja tarvikkehankinnoista ovat ensiarvoisen tärkeitä dokumentteja, samoin palkkakuitit, työlistat ja muu vastaava aineisto. Jokaisesta rahan, palvelun tai tavaran vaihtotapahtumasta tulee löytyä tosite. Yhtä tärkeää on perustella toimenpide.

Hakemukseen on hyvä liittää myös lyhyehkö raportti, jossa kuvaillaan öljyntorjuntatoimia ja yhdistetään ne ymmärrettävällä tavalla kuluihin, joihin korvausta haetaan. Tämä edesauttaa korvaushakemuksen sujuvaa käsittelyä ja myönteisen päätöksen syntymistä. Valoku-

vat tai videot voivat olla erityisen hyödyllisiä selvitettäessä ikaantumisen laajuutta, luonnetta ja kohdattuja ongelmia. Pelastuslaitos käyttää torjuntatoimien kirjaamiseen PRONTOa, johon voidaan laatia tarkennettu ohje vaadittavien tietojen kirjaamiseksi suuren alusöljyvahingon varalta. PRONTO eli pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto on järjestelmä pelastustoimen seurantaan ja kehittämistä sekä onnettomuuden selvittämistä varten.

Öljysuojarahaston, IOPC-rahaston ja P&I-klubien vaatimukset torjuntatoimien kirjaamisesta ja tositteista ovat pääosin samat. Torjuntatöiden kirjaaminen on ensiarvoisen tärkeää jo heti toiminnan alkuvaiheessa, jotta välttyttäisiin tietojen etsimiseltä jälkikäteen ja mahdollisilta korvausten hylkäämisiltä. Kirjaamisen seurantaan voidaan nimetä öljyntorjunta-assistentti.

Jokaisen torjuntaan osallistuvan organisaation tulee omalta osaltaan pitää lokia torjuntatapah- tumista ja suoritetuista töistä, tehdyistä ostoista, sopimuksista jne. On otettava huomioon lisäksi se, miten ulkopuoliset toimijat dokumentoivat omaa toimintaansa. Torjuntaoperaatioon liittyvien päätösten ja käytännön toimien kirjaaminen on sisällytettävä mahdollisimman tarkasti työ- ja urakkasopimuksiin.



Kaikista töistä, ostoista ja tilauksista on taltioidava kuitit, tilausvahvistukset, lähetyslistat ja muut toimituksiin liittyvät asiakirjat. Asioiden kirjaamisessa voidaan käyttää torjunta-alueen lohko- ja öljyntorjuntakaistalejakoa. Osa kirjattavista yksityiskohdista voi olla samoja useammalla lohkolla, mikä helpottaa torjuntakirjanpitäjän työtä. Kirjattavia asioita ovat mm. torjuntaan osallistuneen henkilökunnan määrä, työtunnit, työnkuvat, käytettyjen materiaalien ja laitteiden määrä ja tyyppi sekä puhdis-

tetun alueen laajuus ja tyyppi.

Rahastot ja vakuutusyhtiöt eivät kuitenkaan ole antaneet tarkkoja määritelmiä siitä, miten viestintää tulisi dokumentoida. Kaikkea viestiliikennettä ei ole käytännöllistä tallentaa, vain tärkeimpiä päätöksiä sisältävät viestinnän tilanteet. Näiden osalta mahdollisimman tarkka dokumentointi on oleellista, jotta kaikkiin esitettyihin vaatimuksiin voidaan vastata.

## 2.1 Kirjattavat toimenpiteet

Kirjattavat toimenpiteet torjuntakustannusten korvaamiseksi
<p>1. Vahinkoalue. Kuvaus likaantuneesta alueesta ja sen sijainnista</p> <ul style="list-style-type: none"><li>• Öljyntyneisyysaste öljyntorjuntakaistaleilla</li><li>• Pahimmin likaantuneet alueet</li><li>• Karttojen lisäksi todisteina voidaan käyttää valokuvia ja videomateriaalia</li></ul>
<p>2. Todisteet öljyn alkuperästä eli likaajasta</p> <ul style="list-style-type: none"><li>• Öljynäytteiden laboratorioanalyysit</li><li>• Tuuli-, aalto- ja virtaustiedot</li><li>• Muut todisteet öljyn ajautumisesta, esim. ilmakuvat</li></ul>
<p>3. Yhteenveto suoritetuista torjuntatoimista sekä perustelut valituille menettelyille</p> <ul style="list-style-type: none"><li>• Kuvaus siitä, millaisia toimenpiteitä lohkolla tai öljyntorjuntakaistaleella on tehty</li><li>• Päivämäärät, milloin kukin työ suoritettiin kullakin alueella</li><li>• Miten on päädytty suoritettuihin toimenpiteisiin ja valittuihin menettelytapoihin (mahdolliset asian- tuntijalausunnot)</li></ul>
<p>4. Työvoimakustannukset työalueittain</p> <ul style="list-style-type: none"><li>• Työntekijöiden määrä ja tyyppi</li><li>• Torjuntahenkilöstön työnantajan nimi</li><li>• Tehdyt työtunnit (normaalit ja ylityötunnit eroteltuina)</li><li>• Tuntipalkkojen, ylityötuntipalkkojen ja muiden palkkakustannusten yksikköhinnat</li><li>• Tuntipalkkojen määrätymisperusteet</li></ul>

## Kirjattavat toimenpiteet torjuntakustannusten korvaamiseksi

### 5. Työvoiman matkustus-, majoitus- ja elinkustannukset

- Matkustustavat ja majoituspaikat
- Tiedot muonituksen järjestämisestä
- Mahdolliset päivärahat

### 6. Kalusto- ja laitteistokustannukset työalueittain

- Käytetyt kalusto- ja laitteistotyytit
- Kaluston ja laitteiden toimittajat tai tilaajat
- Vuokra- tai ostohinnat
- Vuokrahintojen määräytymisperusteet
- Kaluston ja laitteiden määrät ja käyttöajat

### 7. Korjauskelvottomaksi vaurioituneen laitteiston tai välineistön vaihtokustannukset

- Selvitys, miksi rikkoutunutta ei korjattu
- Korvauskelvottomaksi vaurioituneen materiaalin tyyppi ja ikä
- Alkuperäinen hankintahinta ja toimittaja
- Vaurioitumisen olosuhteet valokuvien, videomateriaalin tai muun tallennemateriaalin kera

### 8. Kuluvat materiaalit, tarvikkeet ja aineet

- Käytetyt materiaali-, tarvike- ja aineetyypit
- Toimittajat tai tilaajat
- Käytetyt määrät
- Yksikköhinnat
- Missä ja mihin tarkoitukseen käytetty

### 9. Kaluston, laitteiston ja materiaalien jäännösarvot operaation päättyessä, jos nämä on hankittu juuri kyseessä olevaa vahinkoa varten

### 10. Operaatiossa käytetyn, mutta ei sitä varten hankitun, kaluston, laitteiston ja materiaalien iät

### 11. Kuljetuskustannukset

- Käytettyjen kumipyöräajoneuvojen, alusten ja ilma-alusten määrät, tyypit ja rekisteritunnukset
- Käyttöaika päivinä tai ajotunteina
- Vuokra- ja käyttökustannukset
- Vuokrien määräytymisperusteet

### 12. Jätteen varastointi ja käsittely

- Väliavarastointikustannukset
- Käsittelykustannukset (yksikköhinnat ja hintojen laskentaperusteet)
- Käsittelyn jätteen määrä

### Kirjattavat toimenpiteet torjuntakustannusten korvaamiseksi

#### 13. Öljylle altistuneet eläimet

- Öljyyntyneiden eläinten hoitokustannukset ja kustannusten laskentaperusteet
- Hoidettujen eläinten määrä
- Luontoon jälleen vapautettujen eläinten määrä

#### 14. Muut huomiot

- Mikäli torjuntatyöhön on kerätty rahaa erityisillä kampanjoilla tms, tulee tämä mainita ja ilmoittaa mm. kyseisellä tavalla kerätyn rahan määrä sekä kampanjakustannukset

### Kirjattavat toimenpiteet omaisuusvahinkojen korvaamiseksi

#### 1. Omaisuusvahingon laajuus ja selitys, miten vaurio syntyi

2. Kuvaukset, valokuvat ja sijainnit esineistä, jotka tuhoutuivat, vaurioituivat, tarvitsevat puhdistamista, korjaamista tai korvaamista uusilla

3. Esineiden korjaamistyön, puhdistamisen, tai korvaamisen kustannukset

4. Korvattujen vaurioituneiden esineiden iät

5 Ennalleen palauttamisen kustannukset puhdistamisen jälkeen, esim. öljyvahingon puhdistamistoimenpiteiden seurauksena vaurioituneiden teiden, laitureiden ja pengerrysten korjaukset

### Kirjattavat toimenpiteet ennallistamisen ja siihen liittyvien arviointien korvaamiseksi

1. Likaantuneen alueen kuvaus, jossa kuvaillaan likaantumisen laajuutta, leviämistä, likaantumisen astetta ja luonnonvaroja jotka ovat öljyn pilaamia

2. Analyttinen ja/tai muu todistusaineisto, joka yhdistää vahinkoöljyn laivaan, joka on osallisena onnettomuudessa

3. Ympäristövahinkojen kartoittamiseksi ja ennallistamistoimenpiteiden tehokkuuden arvioimiseksi suoritettujen tutkimusten yksityiskohtat ja tiedot

4. Suoritettujen tai suoritettavien ennallistamistoimenpiteiden yksityiskohtaiset selostukset ja kustannusten erittely

## 2.2 Tietojen keruu kustannuslähteiden tueksi

Taloushallinnolle toimitetaan öljyntorjuntatoimenpiteiden kustannuksista laskutusta varten seuraavat tiedot:

- palkkakustannukset (ylityöstä)
- käytetyn materiaalin kustannukset
- käytettyjen yksikköjen kilometrit/käyttötuntimäärä
- käytettyjen koneiden ja laitteiden käyttökulut/tunnit/polttoaine

- torjuntahenkilöstön huolto-/muonituskulut
- virka-apuviranomaisten laskut selvityksiin
- pesusta, huollosta ja korjauksista aiheutuneet materiaalikulut sekä kuljetuskulut.

Käyttökelvottomaksi rikkoutuneiden yksiköiden, koneiden ja laitteiden välittömistä uudelleenhankinnoista on neuvoteltava ELY:n ja öljysuojarahaston kanssa, koska ÖSRA on ottanut osittain vakuutusyhtiön roolin.

## 3 Mitä torjunta maksaa – kustannuslaskenta

Kustannuslaskenta on johdon tuki päätöksenteossa ja organisaation ohjauksjärjestelmä, joka on osa operatiivista laskentatoimintaa. Kustannuslaskennan avulla selvitetään, mitä öljyntorjunnan ”tuottaminen” maksaa – sen tavoitteena on suorite- ja tuotekohtaisten kustannusten selvittäminen. Usein on myös tarve selvittää esimerkiksi toimintokohtaiset kustannukset.

Suuren alusöljyvahingon torjuntakustannuksiin vaikuttavat muun muassa vahingon tyyppi, öljyn laatu, sää, vuodenaika, vuorokaudenaika, torjuntastrategia, torjunta-aika ja vahingosta kärsivien määrä. Siksi alusöljyvahingon torjunnan kustannuksia on vaikea arvioida etukäteen. Noin 30 000 t:n alusöljyvahingon torjuntakustannukset voisivat Suomenlahdella olla keskimäärin noin 1,5 mrd €. Summa on asiantuntijoiden karkea arvio, joka pohjautuu kokemukseen öljyvahingoista sekä muualla tapahtuneisiin vahinkoihin.

Toimintokohtaisten kustannusten selvittäminen öljyntorjuntaorganisaatiossa on tärkeää

kansainväliselle korvausorganisaatiolle raportointia varten. Öljyntorjunnassa suoritekohtaisia kustannuksia arvioidaan esimerkiksi sen mukaan, mitä yksi kerätty öljylitra on tullut maksamaan.

Kansainvälisen öljysuojarahaston korvaushakemuksessa on vaatimuksena esittää raportti, jossa kuvaillaan torjuntatoimenpiteitä ja yhdistetään ne kuluihin ja mahdollisesti myös kustannuksiin. Tätä raporttia varten on tarpeen tehdä kustannuspaikkaseuranta. Kustannuspaikka on toimintayksikkö tai vastuualue, jonka aiheuttamat kustannukset selvitetään erikseen. Kustannuspaikat vastaavat organisaation vastuunjakoja. Yhden henkilön vastuulla on kustannuspaikan toiminta ja siitä aiheutuvat kustannukset. Vastuualueella saa olla useita kustannuspaikkoja, mutta kustannuspaikalla ei saa olla monta eri vastuualuetta.

Kustannuslaskennan ketju lähtee kustannuslajilaskennasta, etenee sieltä edelleen vastuualuelaskentaan ja päättyy toimintolaskentaan.

Kustannuslaskenta käsittää kolme vaihetta:

1. kustannuslajilaskenta käsittelee kokonaiskustannukset lajeittain laskentakaudella, esim. palkat ja vuokrat
2. kustannuspaikka- eli vastuualuelaskenta käsittelee kustannusten kohdistamisen kustannuspaikoille esim. hallinto-osastolle
3. suoritekohtainen laskenta käsittelee kustannusten kohdistamisen suoritteille (tuotteille).

Työnjohto tekee kustannuspaikkoja koskevat merkinnät. Merkinnät tehdään tositteisiin (ostolaskuihin, varastomääräyksiin, tuntilipuihin jne.). Jokaiselle merkintöjen tekijälle jaetaan kustannuspaikkaluettelo, jossa on liitteenä selvitys kustakin kustannuspaikasta.

Kaupungeilla ja kunnilla on omat kustannuspaikkaluettelonsa. Öljyntorjuntaorganisaation johdon on jaettava kunkin kustannuspaikan työnjohdolle kustannuspaikkaluettelot.

Organisaation ohjausjärjestelmää tukee vastuualuelaskenta. Esimerkiksi hallinnosta vastaa joku erikseen nimetty henkilö. Tavoitteiden seuranta vastuualueittain on myös kustannuslaskennan tehtävä. Laskentajärjestelmän koodistojen tulee olla käytössä. Kustannusnumeroiden ja organisaatiokoodien avulla kohdistetaan kustannukset oikeille vastuualueille eli kustannuspaikoille. Kustannukset kirjataan kustannuspaikalle aiheuttamisperiaatteen mukaan.

Kustannuspaikkalaskentaa varten tarvitaan tiedot esim.

- palkkakirjanpidon tositteista kuukausipalkat, korjaustyökustannukset ja ylityölisät
- varastonkirjanpidon tositteista korjaus- ja

huoltotarvikkeiden kustannukset

- liikekirjanpidon tositteista vieraiden suorittamien palvelujen kustannukset, vuokrat jne.
- poistoja ja korkoja koskevia tositteita on laadittava vain kustannuslaskentaa varten.

### 3.1 Kalustokustannuksien kirjaaminen suurelle vahingolle

Öljyntorjuntakalusto on yleensä pelastuslaitoksen omaisuusluettelossa, vaikka se olisikin toisen viranomaisen käytössä. Nykyisen laskentajärjestelmän mukaan tulee suuren öljyvahingon sattuesssa perustaa hanke, jonka tilinumeroa tulee käyttää kustannuksia kirjattaessa. Haasteena on, miten kalustokustannukset kirjataan hankkeelle. Rahoitusorganisaatioilla on omia vaatimuksia kaluston huollosta ja kunnossapidosta, varastoista, välineistä, ajoneuvoista, kuljetuksista yms.

Öljyntorjuntakalustoa huolletaan, ylläpidetään ja uusitaan koko ajan. Näiden toimenpiteiden kustannukset ovat osa laitteiden kokonaiskustannuksia. Haasteena on osoittaa kirjanpidossa, miten nämä välilliset kustannukset osoitetaan kuuluvaksi mahdollisen alusöljyvahingontorjuntakustannuksiksi kansainvälisten rahoitusorganisaatioiden edellyttämällä tavalla. Samoin tulee voida perustella, miksi pelastustoimessa on päädytty käyttämään juuri tiettyä kalustoa, jos käyttökustannuksiltaan edullisempaa kalustoa olisi ollut käytettävissä.

### 3.2 Öljyntorjuntaorganisaation tulosbudjetti

Öljyntorjuntaorganisaation budjetin avulla tuetaan torjuntatöiden toimintasuunnitelmaa. Budjetti on torjuntaorganisaation (tulos- tai kustannusyksikön taikka vastualueen) toi-

mintaa varten laadittu, mahdollisimman edullisen taloudellisen tuloksen sisältävä, määrättyä ajanjaksona toteuttavaksi tarkoitettu euromääräinen (tai joskus vain määrällinen) toimintasuunnitelma.

Budjetin sisältö ja muoto ovat organisaatiokohtaisia. Budjetin perustana on torjuntaorganisaation toimintasuunnitelma. Toimintasuunnitelma sisältää muun muassa suunniteltujen toimenpiteiden kuvaukset, vastuuhenkilöt, suoritusmittarit ja tavoitetasot.

Tulosbudjetti on torjuntaorganisaation pääbudjetti, ja se kootaan osabudjeteista. Toimintojen tai vastuualueiden mukaan saadaan osabudjetit. Öljyntorjuntaorganisaatiolla osabudjetit

muodostuvat toimintojen osabudjeteista. Tulosbudjetti käsittää organisaation eri osabudjettien tuotot ja kustannukset. Tulosbudjetin muoto on tuloslaskelman muodossa. Öljyntorjuntaorganisaatiolle tulosbudjetin seuranta-kausi on kuukausi. SÖKÖ II -hankejulkaisussa on esitetty esimerkki öljyntorjuntaorganisaation tulosbudjetista 12 kuukaudelle.

Öljyntorjuntaorganisaation tuotoiksi kirjataan erilaiset rahoitukset, joita ovat esimerkiksi

- lainat
- kuntien rahoitus
- valtion rahoitus
- öljysuojarahaston ennakot
- öljysuojarahaston korvaukset
- P&I-klubien ja IOPC-rahaston korvaukset.

**Taulukko 6.1 Esimerkkibudjetin sisältö.**

Öljyntorjuntabudjetin sisältö	
Rahoitus:	lainat
	kuntien rahoitus
	valtion rahoitus
	öljysuojarahaston ennakot
	öljysuojarahaston korvaukset
	korvaukset P&I-vakuuttajalta
	korvaukset IOPC-rahastolta
	muu rahoitus
Henkilöstökulut:	kuukausipalkat
	ylityöt
	lomarahat
	muut palkat ja palkkiot
	eläkevakuutusmaksut
	vakuutusmaksut
	henkivakuutusmaksut
	työnantajan sosiaaliturvamaksut
	työnantajan työttömyysvakuutusmaksut
	työnantajan tapaturmavakuutusmaksut

## Öljytorjuntabudjetin sisältö

Torjuntaorganisaation palvelujen ostot:	analyysipalvelut ja näytteenotto
	maanrakennuspalvelut
	välivarastointi
	jälleenkäsittely
	esiselvitykset
	kuljetuspalvelut
	ateriapalvelut
	työsuojelu
	rekrytointi
	tilintarkastus
	korjaukset, huollot ja varaosat
	koneiden ja laitteiden kunnossapito
Matkakulut:	matkustus- ja majoituspalvelut
	ulkomaanmatkat
	matkavakuutus
	poltto- ja voiteluaineet
Koneet ja laitteet	
Vuokrat:	toimitilojen vuokrat
	rakennusten ja huoneistojen vuokrat
	koneiden ja laitteiden vuokrat
	leasingvuokrat
	muut vuokrat
	sisäiset vuokrat

## 4 Hankinnat

Suomessa ei ole kokemusta hankintamenettelystä suuren alusöljyvahingon vahinkotilanteessa, mutta menettely luultavasti määräytyy vahingon laajuudesta ja kestosta. Suuressa vahingossa oma kalusto voi alussa riittää, mutta on todennäköistä, että kalustoa tarvitaan jatkossa lisää. Silloin voidaan kilpailuttaa, jos aikaa on. Suuremmissa vahingoissa torjuntatöiden johtaja päättää hankinnoista ja hankkii sieltä, mistä saa, sillä on todennäköistä, että tavara loppuu kesken jokaiselta

toimittajalta. Jos varastoissa ei ole tarvittavia tavaroita, ei ole mitään kilpailutettavaa. Torjuntatöiden johtaja käyttää valtuuksiaan ja ottaa niiltä laitoksilta, joilla sopivaa tavaraa on ja palauttaa myöhemmin tai maksaa täyden korvauksen käytetystä tavarasta. Peruseriaatteet kilpailutuksesta ja tasapuolisesta kohtelusta koskevat myös torjunnan aikaisia hankintoja. Suosituksena on, että hankinnat tehdään kilpailuttamalla, vaikka kevennetyin menettelytavoin.

Öljyntorjuntabudjetin sisältö	
Aineet ja tarvikkeet:	imeytyspuomit
	imeytysainesäkit
	imeytysmatto
	keräyssäkit
	suojaruuvit ja niiden huolto
	muovit, peitteet
	muu kertakäyttömateriaali
	posti- ja telepalvelut
	kaluston pienhankinta
	toimistotarvikkeet
	elintarvikkeet
	taloustarvikkeet
	ensiaputarvikkeet
	varaosat ja pientyövälineet
muut materiaalihankinnat	
Muut kulut:	tiedotus ja markkinointi rekrytointi-ilmoitukset
	vakuutukset vahinko- ja vastuuvakuutukset kiinteistö- ja irtainvakuutukset ajoneuvovakuutukset
Poistot:	poistot koneista ja kalusteista

## 5 Taloushallinnon järjestäminen

Alueellisessa öljyntorjuntasuunnitelmassa on esitetty alusöljyvahingon torjuntaan tarvittava henkilöstö. Suuressa alusöljyvahingossa voi olla tarpeellista arvioida resurssit uudestaan ottaen huomioon tilanteen taloushallinnolle tuomat haasteet. Poikkeustilanne voi edellyttää erillisen yksikön nimeämistä. Tämä yksikkö voi koostua kaupungin eri virastojen taloushallinnon ammatillisista. Heitä johtamaan voidaan nimetä talouskoordinaattori, joka ohjaa yksikön toimintaa.

Pelastuslaitoksen taloushallintohenkilöiden piirissä on keskusteltu mahdollisuudesta perustaa erillinen organisaatio, joka hoitaisi suuriin alusöljyvahinkoihin liittyvää taloushallintoa. Erillisen taloushallinto-organisaation perustaminen olisi kuitenkin kallista, ja sen järkevyyttä tulee arvioida tilanteen mukaan. Järkevämpää on hyödyntää olemassa olevia resursseja ja perustaa mahdollisen onnettomuustapauksen yhteydessä oma öljyntorjuntatoimenpiteiden keston pituinen yksikkö.



Öljyntorjuntatilanteessa pelastustoimialueen laitosten voi olla järkevää nimittää torjuntakontrolleri tai torjuntakoordinaattori, joka voi hallinnoida korvaushakemusten laadintaa, sekä öljyntorjunta-assistentti.

### 5.1 Kontrollerin työnkuva

Torjuntakontrollerin tarkoitus on tukea organisaation johtoa päätöksentekotilanteissa ja tuoda lähemmäs organisaation taloushallintoa ja muita organisaation osastoja.

Öljyntorjuntaorganisaation kontrollerin työtehtäviin kuuluvat taloudellisen tiedon tuottaminen ja analysointi, tiedon laillisuuden tarkastaminen, raportointijärjestelmän ylläpito ja kehittäminen sekä raportointi öljyntorjuntaorganisaation johdolle talousasioista. Lisäksi kontrolleri kehittää yhteistyössä öljyntorjuntaorganisaation toisten osastojen kanssa IT-järjestelmiä ja arvioi torjuntatöiden kustannuksia. Kontrolleri on myös tekemisissä ulkoisten tilintarkastajien ja toimittajien kanssa ja osallistuu korvaushakemusten laatimiseen kansainvälisille ja kotimaisille korvausorganisaatioille.

### 5.2 Öljyntorjunta-assistentin työnkuva

Öljyntorjunta-assistentin nimeäminen helpottaa öljyntorjuntataloushallinnon suunnittelua. Öljyntorjunta-assistentin työtehtäviin voi kuulua öljyntorjunnan taloushallinto ja siihen liittyvät tehtävät, kuten öljyvahinkojen torjunnan kustannusten laskutukseen sisältyvät öljyntorjuntatöistä aiheutuneiden kustannusten kokoaminen sekä laskun laatiminen vahingosta vastuulliselle. Kustannukset kerätään sekä isossa että pienessä vahingossa kaikkien virastojen ja laitoksien osalta koko pelastustoimen alueelta PRONTO-selosteen alkutietojen perusteella.

Assistentin tehtäviin voivat kuulua myös ostolaskujen tarkastus sekä tiliöinti mahdollisessa laskujentarkastus- ja hyväksymisjärjestelmässä, öljyntorjunnan laskutustaksojen ylläpito sekä pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustietokannan PRONTO:n ylläpito. Laskutustaksojen ylläpito tehdään varastokirjanpidosta sekä laskujen tarkastus- ja hyväksymisjärjestelmästä saatavien ostolaskutietojen perusteella. PRONTO:n ylläpito sisältää öljyvahinkojen kustannusten ja laskutustietojen lisäystä ja raportointia.

Raportointiin liittyviä tehtäviä ovat muun muassa öljyvahinkojen raporttien laadinta sekä onnettomuusselosteiden tarkistaminen ja palautteen antaminen täyttämättömistä tai puutteellisesti täytetyistä selosteista, yhteistoimintaan muiden tahojen kanssa liittyvät öljyntorjunnan asiakaspalvelutehtävät, onnettomuusselosteiden toimittaminen tarvittaville tahoille, virka-apupyynnöt poliisille öljyvahingon vastuullisen selvittämiseksi yms. Merkittävä yhteistoimintaan liittyvä tehtävä on muun öljyntorjuntatiimin tukeminen tarvittavilta osin. Öljyntorjunta-assistentin tehtäviin kuuluu lisäksi toiminnan kehittäminen. Kehittämisalvoja ovat muun muassa laskutusperusteet sekä korvausten hakumenettelyt.

### 5.3 Edellytykset hyvälle tilikirjanpidolle

Liikekirjanpito suorittaa laskentatoimen rekisteröintitehtäviä. Järjestelmällinen kirjanpito edellyttää tilipuitteita ja kirjaussuunnitelmaa.

Tilipuitteet on suunnitelma ja selostus, jossa on esitetty

- mitä tilejä organisaatiossa käytetään
- miten tilit on ryhmitelty

- tilien välillä yhteydet tilikauden ja tilinpäätöksen aikana.

Organisaatiossa tulee siis olla tilikartta, kirjalliset kirjausohjeet ja selostus tilien välisistä yhteyksistä.

Organisaation kirjaussuunnitelmassa on selvitetty, mitä peruskirjoja käytetään, minkälaisia ovat pääkirja sekä päiväkirja ja miten tositteet arkistoidaan. Laskentajärjestelmän kuvaus käsittää tapahtuma-, tietojentallennus-, koodi- ja raportointi- eli tulostussuunnitelman. Kirjaustapahtuma muodostuu jokaisesta rekisteröidystä tapahtumatiedosta.

Suuressa alusöljyvahingossa voidaan perustaa öljyntorjuntakirjanpitojärjestelmiin oma yksikkö. Kaupungeilla on käytössä tai tulossa käyttöön lähivuosina tehokkaat taloushallinnon järjestelmät, mikä mahdollistaa sen, että rahoitushakemusta varten voidaan järjestää rahoittajien ohjeistuksen mukainen tositteiden säilytysmuoto. Kaupunkien kokemuksista EU-hankkeissa on hyötyä öljyntorjuntakirjanpidossa, koska kansainvälisten korvausrahas-tojen kirjanpidon ohjeistus poikkeaa suomalaisista kirjanpitotavoista.

### **Laskun kulku**

Hyvä osto-tilausjärjestelmä edellyttää, että kukin tilaus on ensin hyväksytty. Suuren öljyvahingon sattuessa voidaan myöntää lisähenkilöille vahinkokohtainen tilausvaltuus. Poikkeustilanteen tilausvaltuudet voivat olla hyvinkin suuret, jotta saadaan nopeasti tarvittava materiaali torjuntatyöhön.

Kun tilattu tavara on toimitettu, vastuuhenkilöt

varmistavat tarkastuksin, että toimitus on tilauksen mukainen. Kun laskun oikeellisuus sähköisessä järjestelmässä on tarkastettu ja hyväksytty, siirtyy lasku maksettavaksi ja kirjanpitojärjestelmään eräpäivä huomioon ottaen. Tätä kutsutaan **tilauksista maksuun** -prosessiksi.

### **Tililuettelo**

Haasteena eri toimijoiden kirjanpitotoimenpiteiden yhdenmukaistamisessa on, että tilikartat ovat erilaisia eri toimijoilla. Eroavaisuudet liittyvät lähinnä tilikarttojen laajuuteen. Tilikarttojen laajuudesta päätöksen tekevät kunnat ja kaupungit.

Alusöljyvahingon torjunnassa voi esiintyä tilanne, joka edellyttää uuden tilinumeron käyttöönottoa. Parhaimmillaan kaikki menotilit löytyvät käytössä olevasta tilikartasta. Mitä tavan tilikartan lisäksi kirjanpitojärjestelmä voi mahdollistaa kustannusten kohdistamisen eri alueille; esimerkiksi kaikilla suuremmilla öljynkeräystyömailla voi olla kohdekohtainen numero. Tapahtumakirjaukset on suositeltavaa kirjata kohteittain.

### **Tositteiden käsittely**

Öljyntorjuntaorganisaation kirjanpidossa on tärkeää, että tietojentallennussuunnitelmassa on ohjeet tietojen tallentamisesta ja käsittelystä. Myös tositteiden käsittelystä ja arkistoinnista on oltava selkeät ohjeet. Liiketapahtumiin liittyvien tietojen ja tositemaineiston käsittelyssä pitää ottaa huomioon kirjanpitolainsäädännön vaatimukset.

### **Kirjanpitoaineiston säilyttäminen ulkomailla**

Öljyntorjuntaorganisaation kirjanpitoaineistoa saa tarvittaessa säilyttää ulkomailla. Kirjanpitolain (30.12.1997/1336) 2. luvun 9. pykälän

mukaan kirjanpitokirjat, tilikauden tositteet ja muu kirjanpitoaineisto saadaan kirjanpidon hoitamiseksi säilyttää tilapäisesti muualla kuin Suomessa. Ennen tositteen viemistä Suomesta kirjanpitovelvollisen on laadittava tositteesta oikeaksi todistettu jäljennös. Jäljennöksessä pitää olla tieto, milloin, minne ja mitä tarkoitusta varten tosite on viety.

## 5.4 Kirjanpitojärjestelmät

### PRONTO

PRONTO on sisäasianministeriön järjestelmä pelastustoimen seurantaan ja kehittämiseen sekä onnettomuuden selvittämiseen. PRONTO:n aineisto kattaa koko Suomen. Aineistoon kuuluvat onnettomuudet, resurssit, riskialueet, pohjavesialueet, kuntien väkiluvut, rakennusten arvotietoja ja taustakartat. Internet-sovelluksen ominaisuuksiin kuuluvat raportointi (mm. resurssista, toimenpiteistä, neuvonta- ja valistustilaisuudesta), rekisteriaineiston käyttö ja tilastot. PRONTO:n tietoja hyödyntävät sisäasiainministeriö, Pelastusopisto, pelastustoimen alueet ja tutkijat.

PRONTO-onnettomuusselosteen toimintojen kuvaus ja materiaalien käyttäminen ovat osana laskujen perusteluja. Öljyvahingon aiheuttajalta laskutetaan käytetyt materiaalit sekä työökustannukset niiltä osin kuin on jouduttu turvautumaan pelastuslaitoksen ulkopuolisiin resursseihin. Lisäksi pelastuslaitoksen palkkakustannuksista laskutetaan torjuntatöistä aiheutuneet henkilöstön lisäkustannukset (ylityöt yms.).

PRONTO:n selosteessa on esitetty onnettomuuden kuvaus. Selosteeseen on mahdollista liittää erilaisia tietoja myös jälkikäteen, esimerkiksi

laskutustiedot ja valokuvia. PRONTO:n onnettomuusselostetta voidaan käyttää tositteiden liitteenä laadittaessa korvaushakemusta P&I-klubille ja kansainväliselle öljysuojarahastolle. Selosteen täyttää öljyntorjuntatöistä vastaava henkilö.

Onnettomuusselosteessa pyydetään seuraavat tiedot:

- tunnistetiedot
- kohteen tiedot
- onnettomuustyyppi
- kuvaus onnettomuustilanteen kehittymisestä
- lisätietoja onnettomuudesta, jossa osallisena räjähdysaineet, öljyt tai muut vaaralliset aineet
- öljyntorjunnassa käytetyt materiaalit
- onnettomuudesta aiheutuneet henkilövahingot
- pelastustoiminnassa pelastushenkilöstölle aiheutuneet henkilövahingot
- käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät
- käytetyt ajoneuvot
- resurssien riittävyys
- selvitys pelastuslaitoksen toiminnasta ja arvio toiminnan tuloksellisuudesta
- laskutustiedot
- selosteen vanhat versiot
- laatija
- ylläpitäjä.

P&I-klubi ja IOPC Fund ovat kansainvälisiä organisaatioita, ja niiden käyttämä asiointikieli on englanti. PRONTO-järjestelmää voisi suurten öljyvahinkotorjuntatöiden kannalta kehittää niin, että järjestelmästä olisi myös englanninkielinen versio. Englanninkieliset PRONTO-onnettomuusselosteet, laskut

ja muut tositteet ja todisteet voisi liittää suoraan korvaushakemukseen, joka lähetetään kansainväliselle korvausorganisaatiolle. Tämä voisi osaltaan nopeuttaa korvauskäsittelyä. PRONTO-järjestelmää tulisi kehittää myös niin, että sitä voisi hyödyntää myös pitkäkestoisessa torjuntatyössä. Tällä hetkellä on vaikea arvioida, kuinka PRONTO:n käyttö soveltuu suuriin öljyntorjuntatöihin.

### **Itella Tyvi- ja Parkki-järjestelmä**

Tyvi on valtiovarainministeriön vuonna 1996 perustama järjestelmä. Itella Tyvi -järjestelmän välityksellä yritykset voivat tehdä lakisääteiset ilmoituksensa yhdenmukaisella tavalla sähköisesti viranomaisille ja viranomaistehtäviä hoitaville tahoille. Itella Tyvin vastaanottajana on muun muassa ympäristöministeriö, joka tekee järjestelmään esimerkiksi öljysuojarahaston vuosi-ilmoitukset. Korvaushakemukset tehdään Itella Tyvi -järjestelmään, josta ne siirtyvät sähköisesti öljysuojarahaston hakemusten hallinnointijärjestelmään Parkkiin.

Parkki-järjestelmässä käsitellään öljysuojarahastolle osoitettuja ennakkopäätös- ja korvaushakemuksia. Parkki-järjestelmän kautta tuotetaan myös hakemusasioista laadittavat päätösasiakirjat. Järjestelmää käyttävät öljysuojarahaston lisäksi alueelliset pelastuslaitokset ja alueelliset ELY-keskukset. Alusöljyvahinkotilanteessa torjuntatöiden johtaja voi hyödyntää myös Parkki-järjestelmän tietokantaa, josta selviävät muun muassa eri pelastustoimen alueiden kalustomäärät.

### **5.5 Kirjanpidon alueellisia järjestelyjä**

SYKEssä on katsottu, että öljyntorjuntakirjanpitoa ei ole tarvetta pitää erillään muusta

kirjanpidosta. Kirjanpitoon tulee kuitenkin perustaa oma yksikkö, johon torjuntatyökustannukset kirjataan. Tällä hetkellä SYKEssä on käytössä kirjanpitojärjestelmä, joka korvataan uudella järjestelmällä lähivuosina (tilanne 2010). SYKEN taloushallinnolla on monipuolinen kokemus erilaisten hankkeiden kirjanpidosta, ja kokemusten perusteella on odotettava, että myös suuren öljyvahingon sattuessa torjuntatöiden kirjanpidosta selvittäisiin. SYKEN kirjanpidon tililuettelo on kattava, ja sen täydentämiseen öljyntorjuntakirjanpitoa varten ei ole tarvetta.

Itä-Uudenmaan pelastuslaitoksen taloushallinto on Porvoon kaupungin taloustoimiston vastuulla. Öljyntorjuntakirjanpitoa varten kirjanpitojärjestelmään luodaan oma kustannuspaikka. Kyseiseen kustannuspaikkaan kirjataan vain ne ylimääräiset menot, jotka syntyvät öljyntorjuntatyössä. Muut menot kirjataan kuluina kaupungin normaaliin kirjanpitoon. Porvoon kaupungin taloustoimiston nykyiset resurssit eivät ole riittävät hoitamaan suuren alusöljyvahingon edellyttämää taloushallintoa. Suuronnettomuuden sattuessa taloustoimistoon rekrytoitaneen kirjanpitäjiä, laskuttaja sekä palkanlaskija. Lisäksi öljyntorjuntaorganisaatio edellyttää taloushallinnon kontrollerin tai koordinaattorin nimeämistä. Porvoon kaupungin kirjanpidon tilikartta on riittävän kattava vastaamaan alusöljyvahingon vaatimuksia. Alusöljyntorjuntakirjanpitoon on mahdollista tarvittaessa lisätä uusia tilejä. Porvoon kaupungissa otetaan käyttöön vuonna 2011 uusi taloushallinnon järjestelmä, mikä luo mahdollisuudet nykyistä parempaan kustannusseurantaan ja -ennusteisiin.

Helsingin pelastuslaitoksen talouden suunnittelu ja liikekirjanpito hoidetaan yhteistyössä Helsingin kaupungin taloushallintopalvelun (Talpa) ja Helsingin talous- ja suunnittelukeskuksen (Taske) kanssa. Öljyntorjuntakirjanpito olisi selkeintä pitää erillään kaupungin muusta kirjanpidosta, mutta käytännössä sitä on vaikea järjestää eriytettynä. Helsingin kaupunki on uusimassa kirjanpitojärjestelmäänsä, joka ulotetaan myös pelastuslaitoksen toimintaan. Uusi järjestelmä otetaan käyttöön muutaman vuoden sisällä (tilanne 2010). Uusi kirjanpitojärjestelmä antaa mahdollisuuden nykyistä useampien laskentatunnisteiden käyttöön. Vuonna 2010 käytössä oli viidestä kuuteen pakollista tunnistetta, joita tulee käyttää tiliöinnissä.

Uusi järjestelmä mahdollistaa yli kymmenen laskentatunnisteen käytön, mikä luo aiempaa paremmat mahdollisuudet hoitaa kirjanpitoa alusöljyvahingon torjunnan kannalta.

Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen alueella Espoon kaupunki on varautunut suuren öljyvahingon varalta siten, että torjuntatoimille perustetaan oma hanke ja sille perustetaan organisaatio. Espoon kaupungilla on lisäksi valmiudet organisoida resurssit ja osaamiset laskentajärjestelmään. Espoon kaupungilla on käytössä tehokas taloushallinnon järjestelmä, mikä mahdollistaa, että rahoitushakemusta varten voidaan järjestää rahoittajien ohjeistuksen mukainen tositteiden säilytysmuoto.

---

## 6 Korvausten hakeminen

Pelastustoimen alueiden torjuntakustannukset laskutetaan edelleen vahingon aiheuttajalta tai kansainvälisestä korvausjärjestelmästä. Pelastustoimi toimittaa haettavista korvauksista asianmukaiset kustannuserittelyt ja -selvitykset maksavalle taholle. Myös muut, pelastuslaitoksen tai torjuntatöiden johtajan toimeksiannosta torjuntaa suorittavat, voivat laskuttaa torjuntakustannuksista.

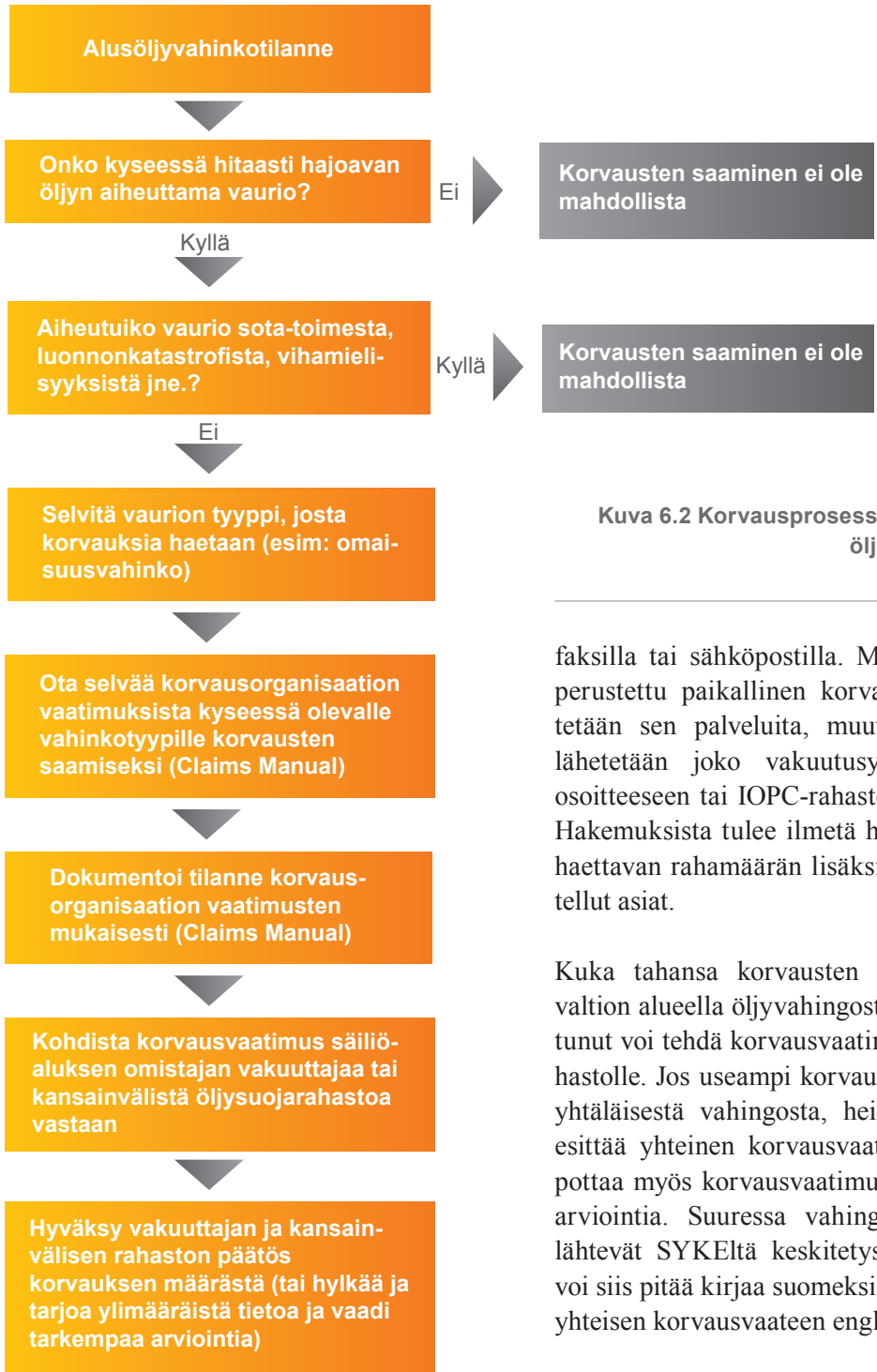
### 6.1 Korvausvaatimusten jättäminen P&I-vakuuttajalle ja IOPC-rahastolle

Alusöljyvahingon korvaushakemukset kohdistetaan joko P&I-vakuuttajalle tai IOPC-rahastolle. Suurimmassa osassa tapauksista rahasto maksaa korvauksia vasta, kun säiliöaluksen omistaja/vakuuttaja on maksanut oman vastuurajansa mukaisen korvauksen. Tämän

vuoksi korvausvaatimukset tulee ensin jättää säiliöaluksen omistajalle tai hänen P&I-vakuuttajalleen.

Käytännössä korvausvaatimukset kanavoidaan sen P&I-klubin toimiston kautta, joka on lähimpänä onnettomuuspaikkaa. Rahaston ja vakuuttajan läheisen yhteistyön ansiosta korvausvaatimukset hakemusta tukevine asiakirjoinen tarvitsee lähettää vain joko vastaavalle P&I-klubille tai rahastolle. Vakuutusyhtiö ja IOPC-rahasto toimivat läheisessä yhteistyössä keskenään ja perustavat usein suuren onnettomuuden yhteydessä yhteisen korvaustoimiston.

Korvaushakemusten kielenä on englanti. Hakemukset tulee jättää kirjallisina: paperilla,



Kuva 6.2 Korvausprosessi kansainväliseltä öljysuojarahastolta.

faksilla tai sähköpostilla. Mikäli alueelle on perustettu paikallinen korvaustoimisto, käytetään sen palveluita, muutoin hakemukset lähetetään joko vakuutusyhtiön antamaan osoitteeseen tai IOPC-rahaston pääkonttoriin. Hakemuksista tulee ilmetä hakijan tietojen ja haettavan rahamäärän lisäksi luvussa 2.1 luetellut asiat.

Kuka tahansa korvausten piiriin kuuluvan valtion alueella öljyvahingosta kärsimään joutunut voi tehdä korvausvaatimuksen IOPC-rahastolle. Jos useampi korvausten hakija kärsii yhtäläisestä vahingosta, heidän on järkevää esittää yhteinen korvausvaatimus, mikä helpottaa myös korvausvaatimusten käsittelyä ja arviointia. Suuressa vahingossa korvaukset lähtevät SYKELtä keskitetysti. Pelastustoimi voi siis pitää kirjaa suomeksi ja SYKE kokoaa yhteisen korvausvaateen englanniksi.

Korvausten hakijoiden vaatimukset korvataan Supplementary-rahastosta, jos säiliöaluksen omistajalta/vakuuttajalta ja vuoden 1992 rahastolta saatava määrä on riittämätön korvaamaan täysimääräisesti toteen näytetyt menetykset.

Korvausvaatimus tulee esittää selkeästi riittävän tiedon ja sitä tukevien asiakirjojen kera, jotta vaurioiden määrä voidaan arvioida. Jos korvaushakemusta puoltavan dokumentaation määrä on huomattava, hakijoiden kannattaa ottaa yhteyttä rahastoon (tai nimettyyn arvioijaan / paikalliseen korvaustoimistoon) niin pian kuin mahdollista onnettomuuden jälkeen, jotta korvausvaatimuksen esittämisestä voidaan keskustella.

Korvauksen hakijoiden tulee jättää korvausvaatimuksensa niin pian kuin mahdollista onnettomuuden tapahduttua. Jos muodollista korvausvaatimusta ei voida tehdä lyhyen ajan kuluessa onnettomuudesta, on toivottavaa, että korvauksen hakija ilmoittaa mahdollisimman pian aikeestaan esittää virallinen korvausvaatimus myöhemmin.

Korvauksen hakijat menettävät oikeutensa korvauksiin IOPC-rahaston ja 1992 CLC:n alaisuudessa, jos eivät kolmen vuoden sisällä vaurion aiheutumisen päivämäärästä esitä oikeusteitse vaatimuksiaan joko rahastoa tai säiliöaluksen omistajaa ja tämän vakuuttajaa vastaan tai tämän ajanjakson aikana esitä muodollista huomautusta rahastolle oikeustoimesta säiliöaluksen omistajaa tai hänen vakuuttajaansa vastaan. Vaikka vauriot saattavat aiheutua vasta jonkin ajan kuluttua onnettomuuden tapahtumisesta, oikeustoimet tulee

aloittaa onnettomuuden päivämäärästä lukien kuuden vuoden sisällä. Jos korvausvaatimukseen liittyvät toimet on aloitettu ajoissa, kaikki oikeudet korvauksiin Supplementary-rahastosta on automaattisesti suojattu.

Korvaustenhakulomakkeessa esitetään vähintään seuraavat seikat:

- hakemuksen jättämisen päivämäärä
- korvauksen hakijan (ja mahdollisen edustajan) nimi, osoite ja maksuyhteys
- sen säiliöaluksen nimi, josta onnettomuus johtuu
- onnettomuuden päivämäärä
- onnettomuuden tapahtumapaikka
- onnettomuuden yksityiskohdat (jos hakijan tiedossa)
- sen vaurion tyyppi, josta hakija kärsii
- korvauksen määrä, jota vaaditaan (*yhteensä ja eriteltyinä eri korvaustyypppeihin, kuten omaisuusvahingot ja puhdistustoimenpiteet*)
- korvausvaatimusta tukevat dokumentit (*mitä tehtiin ja miksi, missä ja milloin asia tehtiin, kuka teki, mitä resursseja käytettiin ja kuinka paljon jne.*)
- raportti, joka kuvailee torjuntatoimenpiteitä ja yhdistää ne kuluihin/kustannuksiin
- (*kansainvälisen öljysuojarahaston mukaan helpottaa huomattavasti korvausvaatimusten arviointia*)
- liitteet.

IOPC-rahasto asettaa asiantuntijoita tarkkailemaan puhdistusoperaatioita sekä tekemään itsenäisen arvion taloudellisista menetyksistä. Useimmiten tämä tapahtuu yhteistyössä säiliöaluksen omistajan vakuuttajan kanssa. IOPC-rahasto ja P&I-klubit ovat luoneet maa-



ilmanlaajuisen öljyvahinkoasiantuntijoiden verkoston. Se ottaa huomioon myös ITOPF-organisaation asiantuntijoiden neuvot.

## 6.2 Korvausvaatimusten arviointi ja maksaminen

Kun IOPC-rahasto ja P&I-klubi ovat tehneet päätöksen korvausvaatimuksesta, korvauksen hakijaan otetaan yhteyttä, usein kirjallisesti, ja selitetään arvioinnin perusteet. Jos korvauksen hakija päättää hyväksyä tarjouksen korvauksista, häntä pyydetään allekirjoittamaan tosite korvauksen saamisesta. Tilanteessa, jossa korvauksen hakija ei hyväksy korvausvaatimuksen arviointia, hän voi tarjota lisätietoja ja vaatia tarkempaa arviointia.

IOPC-rahaston johtajalle on yleensä annettu laaja valtuus hyväksyä tai hylätä korvausvaatimuksia. Tästä huolimatta tietyissä tilanteissa, esimerkiksi jos korvausvaatimus nostaa esille periaatteellisia kysymyksiä, johtajan tulee välittää korvausvaatimus toimeenpanevalle komitealle (Executive Committee) päätöksen tekemiseksi. Toimeenpaneva komitea kokoontuu yleensä kaksi tai kolme kertaa vuodessa.

IOPC-rahasto ja P&I-klubit yrittävät löytää yhteisymmärryksen korvausten hakijoiden kanssa ja maksaa korvaukset niin täsmällisesti kuin mahdollista. Rahasto ja vakuuttajat saattavat maksaa väliaikaisia korvauksia ennen kuin lopullinen yhteisymmärrys saavutetaan, jos korvauksen hakija kärsisi muuten kohtuuttomia taloudellisia vastoinkäymisiä.

Korvausten maksamiseen kuluva aika riippuu paljolti siitä, kuinka selkeitä ja tarkkoja ovat hakemusten liitteet ja todisteet. Käsittelyn

nopeuttamiseksi korvausten hakijoita neuvotaan noudattamaan kansainvälisen öljysuoja-rahaston korvausvaatimusmanuaalia (Claims Manual) niin tarkkaan kuin mahdollista, tekemään yhteistyötä rahaston asiantuntijoiden kanssa ja tarjoamaan kaikki korvausvaatimusten arvioimiseen liittyvä oleellinen tieto. Korvausvaatimukset käsitellään nopeammin jos ne, tai ainakin tiivistelmät, esitetään jollakin rahaston työkielistä (englanti, ranska tai espanja). Eri asia on kuitenkin se, millä prioriteetilla valtion tai kunnallisten organisaatioiden hakemukset käsitellään ja maksetaan, sillä vahingosta kärsimään joutuneiden kansalaisten ja yritysten katsotaan usein olevan pelastuslaitosta suuremmassa korvaustarpeessa.

Jos yhteisymmärryksen saavuttaminen korvausvaatimuksen arvioimisesta ei ole mahdollista, korvauksen hakijalla on oikeus viedä korvausvaatimuksensa toimivaltaisen oikeusistuimen käsiteltäväksi siinä maassa, jossa vahinko tapahtui.

## 6.3 Esimerkkejä korvausmenettelyistä

Suomessa tapahtuu vuosittain noin 2 000 öljyvahinkoa, joista suurin osa tapahtuu maa-alueilla. Näiden pienten vahinkojen laskutuksesta voidaan ottaa oppia suuren vahingon varalle. Jättemäärät jäävät yksittäisissä vahingoissa yleensä melko pieniksi, mutta vahingon seurauksena syntyvien jätteiden jätehuollon järjestämisen vastuullisten selvittäminen ja siten kustannusvastuun kohdistaminen on usein hankalaa.

Lähetettyihin laskuihin voidaan liittää laskutussaate, jossa on esitetty lainperusteet laskutusta varten. Laskutussaateessa laskutuspe-



rusteena on mainittu *Laki ympäristövahinkojen korvaamisesta 737/1994 6 § 2 momentti*. Laskutussaatteeseen on kirjattu lisäksi viitteet muihin lakeihin tai asetuksiin, joiden perusteella on selvitetty kustannusten maksaminen sekä vastuusta, kiellosta ja korvausvastuusta vapauttaminen. Lait ovat: Pelastuslaki 468/2003 § 1 ja 3, Öljyvahinkojen torjuntalaki 35 §, Öljysuojarahastolaki 1406/2004 § 14, Laki ympäristövahinkojen korvaamisesta 737/1994 § 7.

Mikäli öljyvahingon aiheuttaja ei ole selvillä, eikä aiheuttajaa ole ollut mahdollista selvittää, öljysuojarahasto voi korvata puhdistustöistä aiheutuneet kustannukset tositteita vastaan. Öljysuojarahasto ei kuitenkaan korvaa puhdistustyöstä aiheutuneita kustannuksia, mikäli öljyvahingon havainnon jälkeen on laiminlyöty aiheuttajan selvittäminen.

Tapauskohtaisesti öljysuojarahasto korvaa torjuntakulut, jos on oikeudellisesti todettu, että öljyvahingon aiheuttaja on maksukyvytön. Vahingon aiheuttajalle lähetetään lasku PRONTO-onnettomuusselosteesta saatujen tietojen perusteella. Selosteesta ilmenee torjuntatyöhön sisältyneet toimenpiteet sekä resurssit, kuten esimerkiksi loka-autot, kaivinkoneet jne. Onnettomuuspaikalla olleet asiantuntijat, kuten esimerkiksi palomestari tai paloiesimiehet, tekevät PRONTO-selosteeseen merkinnät muun muassa öljytorjuntatyössä käytetyistä kertakäyttömateriaaleista sekä vaurioituneista tai likaantuneista varusteista ja tarvikkeista tulevaa laskutusta silmällä pitäen.

Öljyvahingon aiheuttajalta laskutetaan kaikki käytetyt kertakäyttömateriaalit, muun muassa imetyspuomit, imetysainesäkit, imetysmatto,

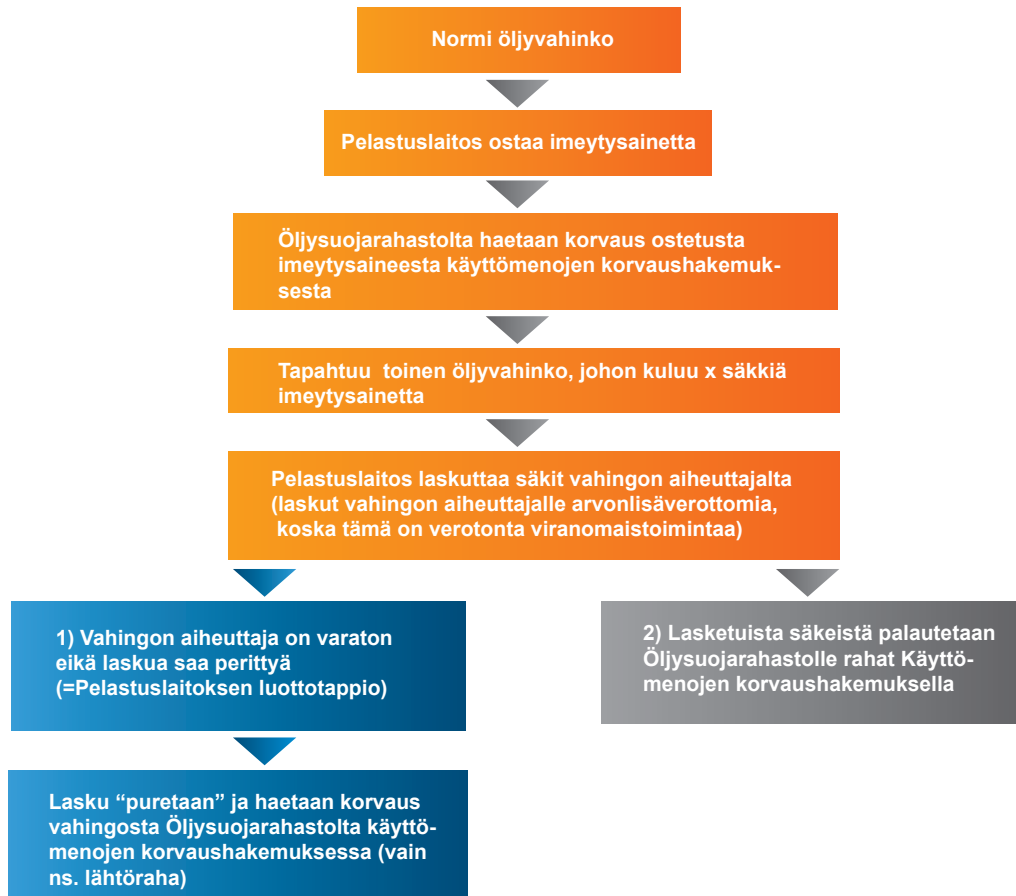
nippusidepussit, keräyssäkit, suojarusteet, muovit, peitteet, kaluston- ja viemärinsulku-mattojen pesetykset, kuljetukset sekä torjuntatöistä aiheutuneet henkilöstön lisäkustannukset, kuten ylityöt. Pelastuslaitos yleensä kokoaa öljytorjuntatöistä oman alueen eri virastoille koituneet kustannukset.

### **Esimerkki pienten vahinkojen vahingonkorvauksien perimisestä**

Vuonna 2009 Helsingin pelastustoimen alueella tapahtui 478 öljyvahinkoa. Vahingon aiheuttajilta perittiin kustannukset 356 tapauksessa eli 74 %:ssa tapauksista. Saatu korvaus oli yhteensä hieman yli **133 000 €**. Osa tästä summasta palautetaan takaisin ÖSRA:lle, koska ÖSRA:lta ei kuulu hakea korvauksia jo aiemmin hankitusta välineistöstä, joka on jo kertaalleen korvattu.

### **Esimerkki torjuntatöiden korvauksista Antonio Gramscin tapauksessa (1987)**

Antonio Gramsci -niminen öljytankkeri ajoi karille Vaarlahdella ja 650 t raskasta polttoöljyä valui mereen. Pelastustyö oli erityisen haastavaa, koska öljy jouduttiin keräämään jäisestä merestä. Kalusto- ja materiaalihan-kinnoista korvattiin vain 16,7 % hakemussum- masta, koska käytännössä hankittua kalustoa ja materiaalia ei tarvittu torjuntatyössä. Suomen valtion ja kansainvälisen öljyvahinkojen korvausrahaston välisissä neuvotteluissa sovittiin, että kalusto korvataan vuokratilustensa periaatteella. Tämä tarkoitti sitä, että korvaus laskettiin sen pohjalta, mitä vastaavan kalus- ton vuokraaminen kansainvälisiltä markki- noilta olisi tullut maksamaan Suomen valtiolle.



Kuva 6.3 Toimintakaavio, josta nähdään, kuinka syntyvät laskut ohjataan öljyvahingon aiheuttajalle ja miten rahat palautetaan öljysuojarahastolle.

### Esimerkki Itä-Uudenmaan pelastuslaitoksen kokemuksista korvausjärjestelyssä MS Ramiliaksen tapauksessa (1997)

Loviisalahden Valkon satamassa MS Ramiliaks -nimisestä aluksesta vuoti mereen 20 000 m<sup>3</sup> raskasta polttoöljyä. Kyseisessä tapauksessa korvausjärjestelyt olivat poikkeukselliset, koska aluksen varustamon vakuutusyhtiötä

ei koskaan tavoitettu eikä varustamolla ollut taloudellisia resursseja vastata torjuntatöiden kustannuksista. Korvaushakemus laadittiin kansainväliselle öljysuojarahastolle. Porvoon kaupungin pelastuslaitos sai korvauksia torjuntatöistä yhteensä noin 613 500 Suomen markkaa. Öljyntorjuntatyön rahoitus alkuvaiheessa loi suuren haasteen pienen kaupungin kassalle.

Taulukko 6.2 M/T Antonio Gramscin öljyvahingon kustannusten analyysi. Taulukosta ilmenee, miten vuoden 1987 öljyntorjuntakustannukset jakautuivat ja minkä osuuden niistä Kansainvälinen öljyvahinkojen korvausrahaso korvasi Suomen valtiolle (SYKE 2010).

M/T Antonio Gramscin öljyvahingon kustannusten analyysi				
Kustannusten peruste	Hakemusmäärä, €	Kustannusten jako koko summasta, %	Sovittu korvaus, €	Sovittu korvaus hakemussummasta osuus, %
Valtion alusten ja lentokaluston käyttö	62 3210,29	17,4	402 643,22	64,6
Yksityisten alusten käyttö	251 880,66	7,0	194 233,61	77,1
Yksityisten helikoptereiden käyttö	95 355,71	2,7	95 355,71	100,0
VYH:n palkkakustannukset	56 873,11	1,6	56 873,11	100,0
Kuntien kustannukset	511 497,83	14,3	453 781,51	88,7
Sekalaiset kustannukset	148 680,03	4,1	126 378,03	85,0
Kaluston korjaus ja kunnostus	59 329,36	1,7	45 232,05	76,2
Kaluston ja materiaalin hankinnat	1 837 692,92	51,3	307 423,32	16,7
Yhteensä	3 584 519,91	100,0	181 920,54	

**Taulukko 6.3 Esimerkkejä aikaisempien alusöljyvahinkojen torjunnan rahoituksesta. Esimerkkeinä toimivat Solar 1:n, Shosei Marun ja Hebei Spiritin onnettomuudet.**

Onnettomuus- alus	Solar 1 (998 GT)	Shosei Maru (153 GT)	Hebei Spirit (146 848 GT)
Onnettomuus- paikka ja -aika	Filippiinit 11.8.2006	Japani 28.11.2006	Korean tasavalta 7.12.2007
Vuoto	2 081 t teollisuuden polttoaineöljyä	60 t raskasta polttoai- netta ja bunkkeridiesel- öljyä	10 900 t neljää erilaista öljyä
Vaurion seuraukset	Noin 125 km Lounais- Filippiinien saarten hiekkarantaa likaantui vaihtelevissa määrin. 500 hehtaaria mang- rovemetsää likaantui. Merkittävä vaikutus alueen kalastuselin- keinoon.	Noin 5 km kivistä, lohkareista, pikkukivistä ja satamalaitteistoista koostuvaa rantaviivaa likaantui vaihtelevissa määrin Seton sisäme- rellä. Öljy likasi kaup- alisten ja kalastusalusten runkoja sekä vioitti lukuisia merilevänviljely- alueita.	Noin 375 km hiekasta sekä kivistä, lohkareista, pikkuki- vistä ja satamalaitteistosta koostuvaa rantaviivaa, suuri määrä kaupallisia aluksia, lukuisia meriviljely- kohteita sekä osia Taeanin kansallispuistosta likaantui Korean länsirannikolla.
Puhdistus- operaatiot	Filippiinien rannikkovar- tisto johti operaatiota. Kemiallisia hajotusai- neita käytettiin merellä. Rantaviivaa puhdistet- tiin kolme kuukautta, pääosin manuaalisesti. Herkkiä alueita yritettiin suojata sekä perinteisil- lä että improvisoiduilla puomeilla.	Yksityiset urakoitsijat Japanin merellisten onnettomuuksien ehkäi- sykeskuksen toimek- siannosta. Kemiallisia hajotusaineita lisättiin vedessä olevaan öljyyn. Rantaviivaa puhdistettiin pääosin manuaalisesti. Puhdis- tusoperaatio suoritettiin loppuun tammikuun 2007 kuluessa.	Bulkkiöljyn poistaminen suoritettiin loppuun maalisi- kuussa 2008. Suurin osa toissijaisista puhdistusope- raatioista, mm. aallokko- pesu, huuhtelu ja kuuman veden korkeapainekäsittely saatiin loppuun kesäkuussa 2008. Osa puhdistusope- raatioista jatkui lokakuuhun 2008.
Rahasto- jäsenyydet	Filippiinit on jäsenenä 1992 CLC- ja Fund-so- pimuksissa. Solar 1:n omistaja on jäsenenä STOPIA 2006 -sopimuksessa.	1992 CLC. Säiliöalus ei soveltunut STOPIA 2006:n alaisuus- teen.	Korea on jäsenenä 1992 CLC:ssä ja 1992-raham- tossa.

Onnettomuus- alus	Solar 1 (998 GT)	Shosei Maru (153 GT)	Hebei Spirit (146 848 GT)
Onnettomuus- paikka ja -aika	Filippiinit 11.8.2006	Japani 28.11.2006	Korean tasavalta 7.12.2007
Korvaus- vaatimukset	Yht. 32 359 kpl. Puhdistustoimenpiteet 26 kpl, turismiin liittyvät 408 kpl, omaisuusva- hingat 3 260 kpl, seka- laiset 170 kpl, merivilje- lyyn liittyvät 733 kpl ja kalastukseen liittyvät 27 762 kpl	Vaatimusten koko- naissumma ¥899 693 953 (n. 8 milj. €).	Yht. 2625 kpl, 329 mrd wonia (214,7 milj. €): puhdistus- ja ehkäisevät toimenpiteet 222 kpl, omaisuusvahingot 16 kpl, kalastus ja meriviljely 289 kpl, turismi ja muut taloudelliset vau- riot 2097 kpl ja ympäristövauriot 1 kpl. Suurimmassa osassa korvausvaatimuksista todisteet olivat vähäisiä.
Vahingon- korvaukset	STOPIA:n ansiosta korvausten raja nousee 20 milj. SDR:ään, mutta vielä ei tiedetä, ylittyykö tämä. Rahasto ja P&I-klubi sopivat, että 1992-rahasto maksaa korvaukset, kun niiden määrä 1992 CLC:n nojjalla ylittyy ja että klubi hyvittää rahastolle korvaukset.	Japanin P&I-klubi maksoi kaikki vaaditut korvaukset, mutta 1992-rahasto maksoi korvauksen kokonaismäärän ja 1992 CLC:n rajoituksen määrän erotuksena synty- neen korvauksen P&I-klubille (yht. ¥ 172 155 888; 1,5 milj. €).	Hyväksytty 224 korvausvaati- musta, yht. 36 857 milj. wonia (23,7 milj. €) täysimääräisinä. Näistä Skuld-klubi korvannut noin puolet. Kansainvälinen öljysuojarahasto päätti kesä- kuussa 2008, että tasapuolisen kohtelun takaamiseksi rahaston maksamat korvaukset rajoite- taan toistaiseksi 35 %:iin vah- vistuneista vaurioista. Korean hallituksen maksamat korvauk- set yht. n. 140 mrd wonia (80 milj. €) -> osasta vastakorvaus- vaatimus rahastolle.
Erityistä	Korvaushakemukset puutteellisia; 132 642 kpl hylättiin. Ensimmäinen onnet- tomuus, johon STO- PIA 2006 soveltuu ja 1992-rahasto saa säännöllisesti hyvityk- siä onnettomuuteen liittyvältä P&I-klubilta.		Kansallinen katastrofi Koreassa; 15.6.2008 poikkeuslaki, jonka turvin korvausten hakijat saivat korvaukset täysimääräisinä. Hallitus jatkoi puhdistus- ym. kustannusten aiheuttamista el- vyttääkseen paikallista taloutta. Ensimmäinen yhteistyösopi- mus valtion viranomaisten, säiliöaluksen omistajan ja sen vakuuttajan välillä.

## Lisätietoa

Ehdotus suurten alusöljyvahinkojen torjunnan järjestämisestä, johtamisesta ja viestinnästä. Isojen alusöljyvahinkojen torjunnan johtamisen valmiussuunnittelu -työryhmä (TOJO-työryhmä). 22.6.2010.

European Maritime Safety Agency. 2010: EU States Claims Management Guidelines. Claims arising due to maritime pollution incidents. February 2010, version 1.

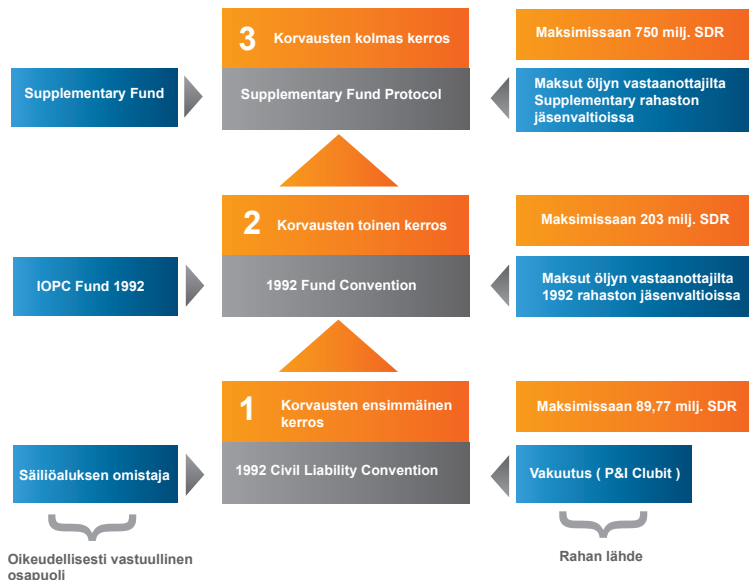
Hietala, M. 2010. Kalusto-ohje. SYKE/ YVY. Saatavissa: [www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=118274&lan=fi](http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=118274&lan=fi) [Viitattu 24.1.2011]

International Oil Pollution Compensation Fund 1992. 2008. Claims Manual. December 2008 edition. Saatavissa: <http://www.iopcfund.org/publications.htm> [Viitattu 25.1.2011].

International Tanker Owners Pollution Federation Limited, The. 2009. Handbook. Lontoo: ITOPF.

International Petroleum Industry Environmental Conservation Association/ International Tanker Owners Pollution Federation Limited. 2007. Oil Spill Compensation. A guide to the international conventions on liability and compensation for oil pollution damage. Lontoo: IPIECA/ITOPF. January 2007.

Tossavainen, N. 2010. Kirjanpito ja kustannussuunnitelma suuren alusöljyvahingon torjunnassa Suomenlahden rannikon alueella. Opinnäytetyö. KyAMK Liiketalous.



### Pikaohje PRONTOn täyttöö laskutusta varten

Vahingon tunniste ja toiminta-alue: \_\_\_\_\_

Kuvaus likaantuneesta alueesta ja sen sijainnista, karttojen lisäksi todisteina voidaan käyttää valokuvia ja videomateriaalia

Todisteet öljyn alkuperästä eli likaajasta, onko otettu näytettä

Suoritettavat torjuntatoimet sekä perustelut valituille menettelyille

Työntekijöiden määrä, tehdyt tunnit, normaalit ja ylityötunnit eroteltuina

Kalusto- ja laitteistokustannukset työalueittain:

Käytetyt kalusto- ja laitteistotyytit

Kaluston ja laitteiden toimittajat tai tilaajat (tilausnumerot!)

Vuokra- tai ostohinnat

Kaluston ja laitteiden määrät ja käyttäjät

Muut vuokrat (toimitilat, rakennukset ja huoneistot, sisäiset vuokrat), posti- ja telepalvelut, kaluston pienhankinta, muut tarvikkeet

Kaikki kuluvat materiaalit, tarvikkeet ja aineet: Käytetyt materiaali-, tarvike- ja aineityypit Toimittajat tai tilaajat Käytetyt määrät Missä ja mihin tarkoitukseen käytetty	Imeytyspuomit (koko ja määrä) Imeytysainesäkit (tyyppi ja määrä) Imeytysmatto (leveys, käytetyt metrit tai rullat), keräyssäkit (tyyppi ja määrä), suojavarusteet ja niiden huolto, muovit, peitteet, nippusiteet, muu kertakäyttö-materiaali, muut materiaalihankinnat
Kuljetuskustannukset: Käytettyjen kumipyöräajoneuvojen, alusten ja ilma-alusten määrät, tyypit ja rekisteritunnukset Käyttöaika päivinä tai ajotunteina Vuokra- ja käyttökustannukset	
Jätteen varastointi ja käsittelykustannukset ja jätteen määrä	
Korjauskelvottomaksi vaurioituneen laitteiston tai välineistön vaihtokustannukset Selvitys, miksi rikkoutunutta ei korjattu Korvauskelvottomaksi vaurioituneen materiaalin tyyppi ja ikä Vaurioitumisen olosuhteet valokuvien, videomateriaalin tai muun tallennemateriaalin kera	
Öljylle altistuneet eläimet: Hoidettujen eläinten määrä ja luontoon jälleen vapautettujen eläinten määrä	
Jokainen hälytetty virasto tai laitos sekä muut toimeksiannot	
Huom! Merkitse PRONTOon myös tilausnumerot, tilattaessa palveluita, esim. kaluston/tarvikkeiden pesu, koska likaantuneiden tarvikkeiden ja kaluston pesetykset, kuljetukset ja haut ovat myös vahingon aiheuttajalta laskutettavia	
Apua PRONTOon täyttämiseen ja lisätietoja laskutuksesta: Öljyntorjunnan kalustomestari puh. numero Öljyntorjunnan toimisto puh. numero Öt-varikko puh. numero Vahinkojätteen kuljetuksista vastaava palomestari puh. numero Öljyntorjuntakaluston käytöstä lisätietoja: puh. numero Tarvittaessa konsultointiapua: Ympäristöasiantuntija puh. Numero Torjuntatyön johto puh. Numero	
Jäteasemat ja aukioloajat:	





